

Korhonen Leena

Matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia

Restonomi

Matkailu- ja ravitsemisalan
ammattikorkeakoulututkinto

Kevät 2024

KAMK • University
of Applied Sciences

Tiivistelmä

Tekijä(t): Korhonen Leena

Työn nimi: Matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia

Tutkintonimike: Restonomi

Asiasanat: matkailualan vaikuttajanaiset, vaikuttaminen, matkailuala

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia matkailualalla vaikuttaneita suomalaisia naisia sekä saada selville heidän merkityksensä naisvaikuttamisen kehittäjinä matkailualan parissa. Tutkimuksen aihe löytyi tutkijan omakohtaisen mielenkiinnon perusteella eli tutkimuksella ei ollut ulkopuolista toimeksiantajaa. Tavoitteena on selvittää naisvaikuttamisen kehityskaarta ja sen tulevaisuudennäkymiä. Henkilökohtainen tavoitteeni on lisätä suomalaisten matkailualan naisvaikuttajien arvostusta heidän uraauurtavaa työpanostustaan kohtaan sekä luoda mahdollisimman kattava ja luotettava tutkimuksellinen kokonaisuus.

Tutkimustani ohjaavat seuraavat tutkimuskysymykset: Esiintyikö suomalaisia vaikuttajanaisia matkailualan lähihistoriassa ja mikä oli heidän vaikutuksensa matkailualan kehittymiseen? Miten ulkoisessa ja sisäisessä toimintaympäristössä tapahtuneet rakennemuutokset mahdollistivat naisten suuntautumisen matkailualalle? Mitkä henkilökohtaiset motiivit vaikuttivat naisten matkailualalle hakeutumiseen?

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostui opinnäytetyön kannalta merkityksellisestä lähdeaineistosta. Teoreettisessa osuudessa käsiteltiin naisvaikuttajia matkailualan elinkaareissa, naisvaikuttamisen ja -yrittäjyyden ensiaskeleita sekä tutkittiin suomalaisia matkailualan vaikuttajanaisia. Tutkimuksen empiirinen osuus toteutettiin yksilöllisten teemahaastatteluiden kautta. Haastatteluihin osallistui 12 matkailualalla vaikuttavaa suomalaista naista. Haastattelutulokset analysoitiin käyttämällä teemahaastattelua ja laadullista sisällönanalyysiä, johon teorian kokoamisessa käytetty teorianohjaava analyysi antoi tukensa.

Tutkimuksesta saadut tulokset nostivat esiin mielenkiintoisia matkailualan naispioneereja, jotka raivasivat tietä nykypäivän naisvaikuttamiselle. Verkostoituminen ja yrittäjyys koettiin tärkeäksi ennen ja nyt. Yhteiskunnassa vaikuttaneet toimintaympäristön muutokset mahdollistivat omalta osaltaan naisten hakeutumisen matkailualalle. Haastattelutulosten mukaan suurin osa naisvaikuttajista oli joutunut alalle sattuman kautta tai alaa kohtaan tuntemansa sisäisen palon myötä. Kaikkia näitä vaikuttajanaisia yhdisti työn tekeminen sydämellä, omien tekojen ja auttamishalun kautta vaikuttaminen, rakkaus matkailualaa kohtaan sekä matkailumission eteenpäin viemisen tärkeys.

Abstract

Author(s): Korhonen Leena

Title of the Publication: Influential Finnish women in the tourism industry

Degree Title: Bachelor of Hospitality Management

Keywords: female influencers, influence, tourism industry

The purpose of the thesis is to research Finnish women who have made an impact in the tourism industry and to explore their significance as developers of women's influence in this field. The topic of the study was selected based on the researcher's personal interest, and therefore the study did not have an external sponsor. The general objective of the thesis is to determine the development curve of women's influence and its prospects, while the author's personal goal was to increase the appreciation of influential females in the Finnish tourism industry for their pioneering work.

The research was guided by the following questions: Were there any Finnish influential women appear in the tourism industry and what was their influence on the development of the tourism industry? How did the structural changes that took place in the external and internal operating environment enable women to enter the tourism industry? What personal motives shaped women's entry into the tourism industry?

The qualitative research method was used in the thesis. The theoretical framework of the study consisted of relevant source material. In the theoretical part, influential females in the life cycle of tourism, the first steps of female influence and entrepreneurship, and influential Finnish women in the tourism industry were discussed. The empirical part of the study was carried out through individual thematic interviews. Twelve influential Finnish women in the tourism industry were interviewed. The interview results were analyzed using qualitative content analysis, which in turn was supported and guided by the theory.

The results highlighted interesting female pioneers in the tourism industry, who paved the way for today's female influence. Networking and entrepreneurship were perceived as important activities in the past and today. Changes in the operating environment that affected society had made it possible for women to become involved in the tourism industry. According to the interview results, most influential females had entered tourism by chance or due to their own enthusiasm for the industry. They were united by a passion for their work, and the desire to shape, promote, and develop the tourism industry, which they loved.

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Matkailun merkitys matkailualan kehittymiseen ja naisvaikuttamiseen	3
2.1	Matkailuklusteri.....	4
2.2	Matkailun elinkaari.....	5
2.3	Naisvaikuttajat matkailun kehityskaaressa	5
3	Vaikuttaminen eri kanavien kautta	8
3.1	Kulttuuri.....	8
3.2	Lakimuutokset	9
3.3	Minna Canthin ajatuksia naisten asemasta ja tasa-arvosta	10
4	Naisvaikuttamisen ja -yrittäjyyden ensiaskeleita	11
4.1	Naisyrittäjyys 1900-luvun Turussa	13
4.2	Naisyrittäjyyden kehitys 2000-luvulla	14
5	Matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia	16
6	Tutkimuksen toteuttaminen.....	21
6.1	Haastattelut.....	21
6.2	Teemahaastattelu	22
6.3	Haastatteluiden toteutus	22
6.4	Laadullinen sisällönanalyysi	23
7	Tutkimustulokset	24
7.1	Lähihistorian sekä nykypäivän vaikuttajanaiset	25
7.2	Urapolun muodostumiseen vaikuttaneet tekijät.....	25
7.3	Naisvaikuttamisen merkitys	27
7.4	Naisvaikuttamisen toteuttaminen	27
7.5	Naisvaikuttaminen ja tasa-arvo.....	29
7.6	Naisvaikuttamisen tulevaisuudennäkymät	32
8	Tutkimuksen luotettavuuden arviointi.....	34
9	Pohdinta	36

Lähteet	39
---------------	----

Liitteet

1 Johdanto

Koska matkailualan opintomateriaaleissa, alan julkaisuissa tai markkinointimateriaaleissa oli harvoin mainintaa matkailualalla vaikuttaneista suomalaisista naisista, heräsi kiinnostus tutkia matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia sekä heidän merkitystään matkailualan kehitykseen. Oma mielenkiintoni vaikutti opinnäytetyön aihevalintaan eli ulkopuolista toimeksiantajaa ei tutkimuksellani ollut

Koska naisjohtajuudesta oli julkaistu useampi tutkimustyö, halusin syventää aihealuetta vaikuttamisen näkökulmasta katsottuna. Naisjohtajuutta opinnäytetyössään olivat käsitelleet muun muassa Eerika Lampila tutkiessaan naisjohtajuutta ja naisjohtajien kokemaa tasa-arvoa, (Lampila 2019) sekä Makia Essi kirjoittaessaan naisjohtajuudesta ja naisjohtajuuden kehittymisestä 2000-luvulla, (Makia 2022). Rajasin tutkimustyöni alkamaan lähivuosisikymmenistä sekä koskemaan ainoastaan suomalaisia vaikuttajanaisia.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia matkailualalla vaikuttaneita suomalaisia naisia sekä selvittää heidän merkityksensä naisvaikuttamisen kehittäjinä matkailualalla. Tavoitteenani on selvittää naisvaikuttamisen kehityskaarta ja sen tulevaisuudennäkymiä. Henkilökohtainen tavoitteeni on lisätä suomalaisten matkailualan naisvaikuttajien arvostusta heidän uraauurtavaa työpä nostustään kohtaan sekä luoda mahdollisimman kattava ja luotettava tutkimuksellinen kokonaisuus seuraavien tutkimuskysymyksiä avulla:

Esiintyikö suomalaisia vaikuttajanaisia matkailualan lähihistoriassa ja mikä oli heidän vaikutuksensa matkailualan kehittymiseen?

Miten ulkoisessa ja sisäisessä toimintaympäristössä tapahtuneet rakennemuutokset mahdollistivat naisten suuntautumisen matkailualalle?

Mitkä henkilökohtaiset motiivit vaikuttivat naisten matkailualalle hakeutumiseen?

Tutkimuksen teoriaosuudessa analysoin matkailualan merkitystä ja sen kehittymistä naisvaikuttamiselle suotuisaan suuntaan, avasin vaikuttamisen käsitettä sekä vaikuttamismahdollisuuksia eri kanavien kautta. Käytin laadullisen tutkimustyöni teorian kokoamisessa teorianohjautuvaa lähestymistapaa, jossa keräsin opinnäytetyötäni koskevaa teoretietoa alan kirjallisuudesta ja internetistä löytyneistä julkaisuista.

Tutkimukseni empiirisessä osiossa avasin käyttämäni tutkimusmenetelmää eli laadullista tutkimusta sekä analysoin saamani haastattelutulokset laadullista sisällönanalyysiä käyttäen. Hyödynsin analysointimenetelminäni sekä teemoittelua että laadullista sisällönanalyysiä, koska tutkimuksessani etsittiin sanallisia tulkintoja eikä numeerisia tuloksia. Sovelsin haastattelutulosten tukena teorian kokoamiseen käyttämäni teorianohjaavaa analyysiä. Haastattelujen jälkeen tutkin esiin tulleita yhtäläisyyksiä teorian ja tutkimustulosten kesken sekä analysoin teemahaastattelusta saadut tutkimustulokset, joiden avulla sain vastaukset tutkimuskysymyksiini.

Teemoittelun avulla laadin 17 matkailualan naisvaikuttajalle haastattelupyynnön kysymyslomakkeeseen, jonka lähetin heille etukäteen. Myöntävän vastauksen teemahaastatteluihini sain 12 suomalaiselta naisvaikuttajalta, joista noin puolet oli yksityisyrittäjiä. Haastatellut matkailualan vaikuttajanaiset koostuivat kansainvälisten matkailuorganisaatioiden palveluksessa toimivista, perheyriyksissä mukana olevista, eri matkailualan yrityksissä toimitusjohtajina työtään tekevistä sekä EU-tasolla matkailualan tehtävissä vaikuttavista naisista.

Tutkimustyöni lopuksi todistin opinnäytetyöni luotettavuuden reliabiliteetin, validiteetin, sekä saturaation toteutumisen että eettisten periaatteiden kautta. Nostin esiin myös mahdollisia jatko-tutkimusaiheita sekä pohdin opinnäytetyön prosessia oman oppimisen, tiedon hyödyntämisen sekä henkilökohtaisen onnistumiseni näkökulmasta.

2 Matkailun merkitys matkailualan kehittämiseen ja naisvaikuttamiseen

Tässä luvussa käyn läpi sekä matkailun kansantaloudellista arvoa että matkailun merkitystä matkailualan kehittäjänä ja naisvaikuttamisen mahdollistajana. Matkailun käsite avattuna: ”Matkailu tarkoittaa matkustamista, jossa ihmiset matkustavat normaalin elinpiirinsä ulkopuolella olevaan paikkaan ja oleskelevat siellä yhtäjaksoisesti korkeintaan yhden vuoden ajan vapaa-ajan vieton, työmatkan tai muun syyn takia.” (Verhelä 2014, 19.)

Suomen matkailuklusterin (kuva 1) avulla havainnollistuu matkailualan monipuolisuus, sen verkostoituminen eri elinkeinoaloihin, alan merkitys koskien kuluttajien asennevaikuttamista, palveluiden alkutuotantoa, elämysten ja ohjelmalveluiden tarjontaa, kansallisten ja kansainvälisten matkailuorganisaatioiden toimintaa sekä elinkeinoa koskevien lakien säätämistä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 11.) Matkailun elinkaari, (kuva 2), esittää matkailualan kehittymistä modernin matkailun alusta eteenpäin. Tärkeimpiä muutokseen vaikuttaneita tekijöitä matkailijan näkökulmasta olivat teollistuminen, palkallinen vapaa-aika, tilauslennot, valmismatkatuotteet, massamatkailu sekä lentoliikenteen vapautuminen hinta- ja reittisääntelystä. (Verhelä 2014, 22.)

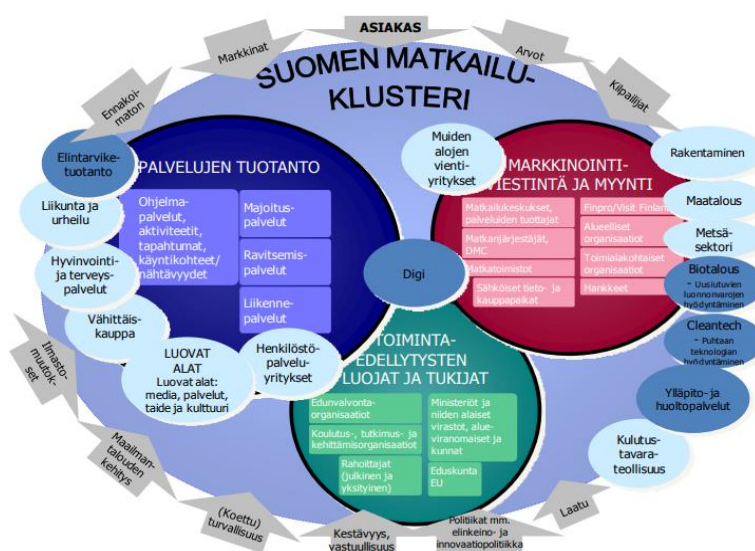
Matkailun merkitys Suomen kansantaloudelle on suuri, sillä elinkeinoala luo uusia työpaikkoja, yrityksiä ja lisää infrastruktuuria. Matkailu on ainoa vientiala, joka maksaa Suomeen myös arvonlisäveron. Vientiin rinnastettava matkailutulo oli 5,3 miljardia euroa vuonna 2019 ollen kaksi kertaa suurempi kuin vienti terveysteknologian alalla ja suurempi kuin Suomen yhteenlaskettu vienti. (MaRa n.d.) On huomionarvoinen asia, että yksi matkailueuro tuo 61 senttiä muille toimialoille. Matkailuvienti kaksinkertaistui 2000-luvulla käsittäen 5,4 % vientituloista ja 17 % palveluiden vientituloista vuonna 2019, jolloin matkailun kokonaiskysyntä oli 16,3 miljardia euroa. Bruttokansantuotteesta matkailualan osuus oli 2,7 % eli saman verran kuin maa-, metsä- ja kalatalous yhteensä sekä puolitoista kertaa enemmän kuin elintarviketeollisuuden osuus bruttokansantuotteesta. Vuonna 2019 matkailu työllisti 154 000 työntekijää ja samana vuonna Suomen työvoimasta 5,8 % työskenteli matkailualalla. (Visit Finland, 2021.)

Matkailualan kehittymistä viime vuosisatojen aikana tarkastellessa, voidaan todeta, että Ruotsin vallan aikana vuoteen 1809 saakka tutkijoiden ja matkailijoiden levittämällä Suomi-tietoisuudella oli suuri merkitys matkailualan perustan luomiselle. Keski-Euroopassa Suomen markkinoinnin pioneerityötä harjoitti vuonna 1887 perustettu Suomen Matkailijayhdistys ry. Eri matkakohteiden tehokkaan ja keskitetyn myynnin ja markkinoinnin tueksi perustettiin Suomen matkailijayhdistys.

Vuonna 1909 rautatiehallitus ja useat kansainvälistä höyrylaivaliikennettä harjoittavat varustamot perustivat monipuolisia matkapalveluita myyvän Suomen ensimmäisen matkatoimiston, SMT:n. Eri matkapalveluihin erikoistuneet matkatoimistot aloittivat toimintansa myöhemmin eri puolilla Suomea. (Verhelä 2014, 199, 201.)

2.1 Matkailuklusteri

Matkailun moninainen ulottuvuus käy ilmi Suomen laajennetusta matkailuklusterista (kuva 1). (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 11).

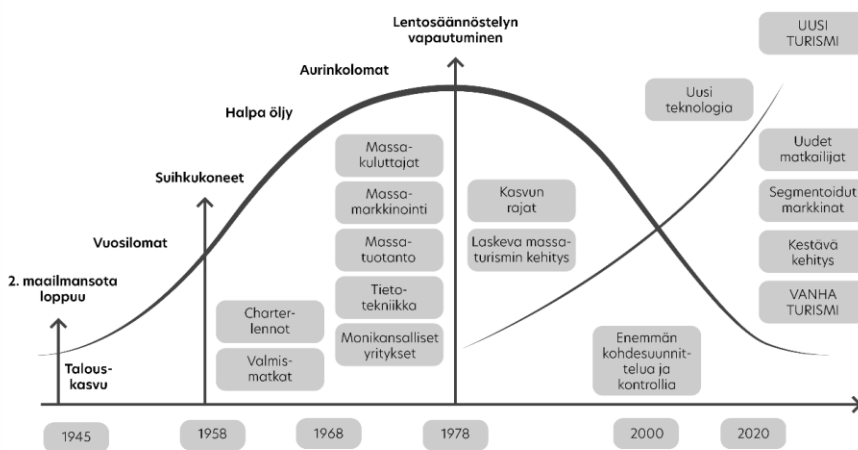

Kuva 1. Laajennettu Suomen matkailuklusteri rajapintoineen. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 11)

Matkailuklusterista nousevat esille matkailun keskeisimpiin palveluihin kuuluvat ravitsemis- ja matkailupalvelut, matkatoimisto- ja matkanjärjestäjäpalvelut, henkilöliikennepalvelut, museot, kulttuuripalvelut, historialliset nähtävyydet, ohjelmalvelut, luonnonpuistojen ja eläintarhojen toiminta, kylpylät, hiihtokeskusten sekä teema- ja huvipuistojen toiminta. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 10.) Matkailuun suoraan liitännäisiä elinkeinoja ovat turvallisuusala, päivittäis- ja erikoiskauppa, ITC-palvelut sekä laite-, kiinteistö- ja jätehuolto. Matkailuala vaikuttaa terveydenhoidon, pelastustoimen, toimistoalan, sekä viestintäpalveluiden saralla sekä toimii myös metsä- ja maatalouden sivuelinkeinona. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2015, 10.)

2.2 Matkailun elinkaari

Matkustusmotiivit ja matkustustavat poikkesivat toisistaan verrattaessa keskenään matkailun historiallisen kehityksen eri vaiheita eli vanhaa matkailua, modernia matkailua ja postmodernia matkailua. Vanha matkailu käsitti matkailun ennen teollistumisen aikaa. Modernin matkailun aikana matkailu kasvoi voimakkaasti, jolloin massamatkailusta tuli modernin matkailun tyypillinen ilmiö. Postmodernissa matkailussa massatuotteet saivat väistyä omatoimisten, räätälöityjen sekä yksilöllisten palveluiden tieltä. Tällöin matkailun sisältö erilaisine aktiviteetteineen merkitsi enemmän kuin matkan tekninen toteutus. (Verhelä 2014, 21.) Matkailun elinkaari havainnollistettuna Verhelän (2014, 22) mukaan, (kuva 2).

Kuva 2. Matkailun elinkaari (Verhelä 2014, 22)

2.3 Naisvaikuttajat matkailun kehityskaarissa

Tutkittaessa 1800–1900-luvuilla tapahtuneen matkailun kehityskaarta Suomessa voidaan todeta, että suomalaiset vaikuttajanaiset alkoivat saada jalansijaa suomalaisen matkailun parissa jo 1800-luvun loppupuolella, jolloin Suomen kehitys matkailumaaksi lähti nousuun maan talouselämän kehittymisen kiihtyessä. (Hirn & Markkanen 1987, 148.)

Matkailun suosiota lisäsivät julkaistut matkakirjat antaen alkusysäyksen matkailutyön suunnitelmalliselle aloittamiselle 1800-luvun alkupuolella. Tämän innostuksen taustalla vaikuttivat tiedonhankinnan tarve, kiinnostus kulkemiseen, kansallisromantiikka sekä halu hyödyntää ulkomailla

matkustaneiden havaintoja. Ainoastaan tieto kulkemis- ja nähtävyyshmahdollisuuksista puuttui. Suomen voimistelun uranuurtajan, Viktor Heikelin mielestä Suomen luonnonkauneuden avulla olisi tehtävä rahaa, sillä matkailu toisi 1880-luvun puolivälin aikana vallinneeseen lama-aikaan taloudellista hyötyä. Liberaali toimittaja ja Hufvudstadsbladet-sanomalehden perustaja August Schauman kutsui koolle kansalaiskokouksen matkailun kehittämisen käynnistämiseksi. Siitä seurasi, että matkailusta innostunut joukko piti Suomen Matkailijayhdistyksen perustavan kokouksen vuonna 1887. Neiti Helene Hult valittiin johtokunnan jäseneksi, koska matkailussa oli naisten panokseen viitattu julkisesti. (Hirn & Markkanen 1987, 150–151, 153–154.)

Matkailijayhdistyksen päämääränä oli Suomen nostaminen eurooppalaiseksi matkailumaaksi. Tätä päämäärää kohti edettiin sekä kohentamalla kotimaan matkailuololoja että houkuttelemalla ulkomaalaisia matkustajia Suomeen. Uusi matkaopas nimeltään ”Matkailuohjeita Suomessa I” ilmestyi vuoden 1887 alkukesästä. Matkaoppaan toteutti Suomen Matkailijayhdistys, jonka toimintaa johti miesvoittoinen keskustoimikunta. Näin ollen ainoastaan tohtorinna Nordqvist oli ollut keskustoimikunnan jäsenenä hetken aikaa neiti Helene Hultin jälkeen. (Hirn & Markkanen 154–156.)

Koska matkailijayhdistykselle oli kertynyt runsaasti jäseniä, perustettiin sekä maaseudulle että kaupunkeihin niin paljon kirjeitä, että käytännön asioita hoitamaan tarvittiin pysyvät toimihenkilöt. Kuopion paikallisosaston jäsen Minna Canth vaati sihteerin palkkaamista pääyhdistykseen, sillä kirjeenvaihtoa Kuopion osaston kanssa ei hoitanut kukaan. Matkailijayhdistyksen ensimmäiseksi päätoimiseksi sihteeriksi palkattiin maisteri Hanna Lindberg, joka vastasi matkailijayhdistyksen kirjeenvaihdosta niin Roomaan kuin Juukaankin. Matkailuyhdistyksen ensimmäiseksi toimistonhoitajaksi palkattiin Hanna Lindberg matkailijoita palvelevan toimiston avattua ovensa Helsingissä vuonna 1896. (Hirn & Markkanen 1987, 158–162.)

Göteborgin näyttelyyn matkustavia suomalaisia turisteja varten Suomen lähetystön virkailijat perustivat Skeppsbron varrella sijaitsevaan Hotel Reiseniin vastaanottotoimiston vuonna 1923. Tukholmaan avattiin pysyvä suomalainen toimisto sekä huolehtimaan Suomesta Ruotsiin tulevista matkailijoista että edistämään ruotsalaisten Suomi-matkailua. Tätä tehtävää hoiti tohtorinna Esther Hjelt-Cajanus, jonka elämäntehtäväksi muodostui Suomen matkailun ja mainonnan edistäminen Ruotsissa. Hän oli toiminut ennen Tukholmaan siirtymistään toimistonhoitajana Suomen Matkailijayhdistyksessä ja hänet valittiinkin hoitamaan Tukholmassa vuonna 1926 avattua Suomi-toimistoa. (Hirn & Markkanen 1987, 274–275.)

Vuonna 1897 Suomessa avattiin ensimmäinen kansainvälisiä kuponkilippuja myyvä matkatoimisto. Vuonna 1909 perustettu Suomen Matkatoimisto Oy puolestaan oli ensimmäinen täydellisen palvelun matkatoimisto. Suomen Matkatoimistoyhdistys SMY:n perustivat Matkatoimisto Kaleva, Kansan Matkatoimisto ja Suomen Matkatoimisto Oy vuonna 1940. Kun matkatoimistoasetus astui voimaan vuonna 1968, tuli matkatoimistoliikkeen harjoittaminen luvanvaraiseksi. Matkatoimistoalan maailmanliitto UFTA aloitti toimintansa vuonna 1966 ja MEK eli Matkailun Edistämiskeskus vuonna 1973, jolloin otettiin käyttöön reaaliaikainen lentojen varausjärjestelmä eli FINNRES. (Hämäläinen 2010, 6–8.)

Helsingin Messukeskuksessa järjestettiin matkamessut ensimmäistä kertaa vuonna 1987. Seuraavana vuonna Suomessa otettiin käyttöön Amadeus-varausjärjestelmä perustamalla Finnairin tytäryhtiö Amadeus Finland Oy. Matkailualan ammattilehden, ”Ikkunapaikan” julkaiseminen näki päivänvalon vuonna 1989 ja Suomen matkailualan liitto SMAL aloitti toimintansa vuonna 1993. (Hämäläinen 2010, 6–10.) Niin ”Ikkunapaikka” kuin Suomen matkailualan liittokin SMAL toimivat vielä tänäkin päivänä rautaisten naisvaikuttajien johtamina.

3 Vaikuttaminen eri kanavien kautta

Kirjailija Eevastiina Gjerstadin mukaan vaikuttaminen viittaa vaikutuksiin, joita toisella ihmisellä on tunteisiisi, ajatuksiisi ja/tai käyttäytymiseesi. Vaikuttamisella on mahdollisuus pyrkiä esimerkiksi mukautumiseen, myöntymiseen, yhdenmukaisuuteen, suostumiseen, periksi antamiseen, auttamiseen, asenteiden muuttamiseen, tottelemiseen tai alistumiseen. Vaikutusvaltaa voi saavuttaa arvovallan tai hallitsevuuden ja johtoaseman kautta. Hallitsevat ihmiset saavat vaikutusvaltaa vahvuutensa, mahtavuutensa ja voimakkuutensa vuoksi, arvovaltaiset ihmiset sen vuoksi, koska kunnioitamme ja ihailamme heitä. Vaikuttaminen voi olla myös tahatonta, mutta suostuttelu, joka on vaikuttamisen alakäsite, on tiettyyn kohteeseen kohdistettua tavoitteellista vaikuttamista. (Gjerstad 2015, 9.) Tässä luvussa tarkastellaan matkailualan tunnettavuuden lisäämistä ja samalla naisvaikuttamisen edesauttamista kulttuurin, musiikin ja matkadokumenttien välityksellä.

3.1 Kulttuuri

Oman aikakautensa matkatarinoillaan vaikuttajanaisen työtä suurella kädellä tehnyt oli filosofian maisteri Helinä Rautavaara, (1928–1998). Hänen elämäntyönsä koostui eri uskontojen ja kulttuurien dokumentoinnista. Oman intohimonsa seuraamisen ja uteliaisuutensa ansiosta Rautavaara kuuluu eittämättä naispuolisten tutkimusmatkailijoiden joukkoon. Koska Rautavaaran matkat taittuivat liftaamalla, sai hän nimekseen Peukaloliisa. Tätä nimeä käyttäen hän kirjoitti värikkäitä matkakertomuksiaan Seura-lehteen. Rautavaaran matkoilta kertyi paljon kaitafilmiä, valokuvia, videokuvaa sekä ääninauhoitteita, joista hän tuotti ensimmäiset ohjelmansa sekä televisioon että radioon. (Helinä Rautavaaran Museo, n.d.) Rautavaaran mukaan nimetyn museon avajaiset olivat 16.6.1998. (Laitinen, P. 2019, 321).

Musiikin lisäksi oopperalaulaja Aino Ackté'n merkitys sekä Suomen matkailun tunnetuksi tekijänä että naisvaikuttajana oli merkittävä, sillä hän toimi Suomen epävirallisena kulttuurilähettiläänä Pariisin Maailmannäyttelyssä vuonna 1900 tukien näin Suomen esiintymistä itsenäisenä kulttuuririmaana. Ackté johti Savonlinnassa kesäisin järjestettäviä oopperajuhlia vuosina 1912–1916 sekä vuonna 1930. (Suhonen 2016).

Matkailualan tunnettavuuteen on omalta osaltaan vaikuttanut iisalmelainen Päivi Laitinen matkadokumentoinnillaan. Hänen julkaisemassa ”Reissunaisia”-kirjassa matkailuun vaikuttaneista

naisista mainitaan Karen Blixen, Mary Kingsley, Louise Arne Boyd, Isabelle Eberhardt, Alexandra David-Neil, Isabella Bird, Ethel Tweedien, Nellie Bly sekä Annie Londonderry. (Laitinen 2019.)

3.2 Lakimuutokset

Suomalaisessa yhteiskunnassa tapahtui suuria muutoksia, jotka kehittivät matkailualaa luoden samalla positiivisen kasvualustan naisvaikuttamiselle. Tutkimustyön tausta-aineistoksi on poimittu tärkeimpiä lähivuosisatojen aikana yhteiskunnassa tapahtuneiden murrosten edesauttamia lakimuutoksia.

1800-luvun loppupuolella naisten asema rupesi pikkuhiljaa paranemaan naisten holhouksen alaisena olemiseen tapahtuneiden lakimuutosten myötä. Lakien seurauksena 25 vuotta täyttänyt naimaton nainen sai täysivaltaisuuden, oikeuden hoitaa omia asioitaan sekä elättää itseään. Tytöt saivat hallita palkkatulojaan 15 ikävuodesta lähtien sekä omaisuuttaan täytettyään 21 vuotta. Myös naimattomien naisten asema parani, sillä naimattomat 25 vuotta täyttäneet naiset saivat oikeuden harjoittaa elinkeinoa. Edellä mainittu oikeus laajeni vuonna myöhemmin alle 25-vuotiaisiin naimattomiin naisiin sekä naisiin iästä riippumatta, jos he olivat saaneet luvan elinkeinon harjoittamiseen joko holhoojaltaan tai aviomieheltään. Myös naimisissa olleiden naisten oikeus omaisuutensa ja palkkansa hallitsemiseen astui voimaan vuosisadan loppupuolella. Tosin he tästä oikeudesta huolimatta olivat lainopillisesti miehensä edustusmiehisyyden alaisia 1900-luvun alkukymmenille saakka. (Kortelainen 2007, 14.)

Naisten asema parani huomattavasti 1900- ja 2000-luvuilla erilaisten lakien ja säädösten myötä, joista tärkeimpiä olivat avioliittolaki, tasa-arvolaki sekä yhdenvertaisuuslaki. (Avioliittolaki 1929/234 § 2, Tasa-arvolaki 1986/609 § 1, Yhdenvertaisuuslaki 2014/1325 § 1.) Seuraavaksi syvennymme naisten tasa-arvoon ja asemaan liittyviin Minna Canthin ajatuksiin, joiden avulla hän edisti suomalaisten naisten vaikuttamismahdollisuuksia.

3.3 Minna Canthin ajatuksia naisten asemasta ja tasa-arvosta

Ensimmäinen suomalainen itsenäisesti työskennellyt naistoimittaja, kirjailija, naisten koulutuksellisen aseman parantaja sekä yhteiskunnan epäkohtiin tarttuva feministisiä piirteitä omaava nainen oli Minna Canth. Hän on ensimmäinen suomalainen nainen, joka on saanut oman liputuspäivän 19.3. olleen syntymäpäivänsä ja ajamansa tasa-arvoasioiden kunniaksi. (Krogerus 2014.) Minna Canth on lausunut ääneen sekä tasa-arvosta että naisten asemasta yhteiskunnassa ajattomiksi muodostuneita mietelmiään, jotka tässä tutkimustyössä on nostettu esille valaisemaan 1800-luvun loppupuolella vallinnutta tilannetta yhteiskunnallisen vaikuttajanaisen näkökulmasta. Alla olevassa kuvassa 3 on poimintoja Minna Canthin sitaateista Lehtisen (2018) mukaan.

”Naisen työala tulevaisuudessa on laaja, hänen tehtävänsä on tärkeä. Mitä vuosisadat, vuosituhannet ovat rikkoneet ja laiminlyöneet, se kaikki tulee hänen korjata ja parantaa.”

”Kuta enemmän ihmiskunta lisääntyy, sitä ankarammaksi käy taistelu olemisen puolesta. Eläntuksen hankkiminen on kaikille olennoille, eläimille samoin kuin ihmisillekin, oikeus ja velvollisuus.”

”Kun naiset ovat suljetut ja riveistä pois, on silloin toinen puoli yhteiskuntaa lamassa ja luonnollisesti toinenkin puoli semmoisesta epäsuhtaisesta tilasta kärsii.”

”Ensimmäinen ehto naisen edistymiselle on henkinen ja persoonallinen vapaus. Siihen perustuu kaikki muu.”

”Kun puhutaan alinomaa naisen luontaisesta heikkoudesta, niin kuin muka esteenä hänen oikeuksiinsa pääsemiselle. Kasvatettakoon poikaa yhtä typerästi ja ahdasmielisesti kuin naista, puristettakoon nuorukainen kureumiin ja katsotakoon, kuinka pitkälle hänellä voimia riittää.”

”Naiskysymys ei ole ainoastaan naiskysymys vaan ihmiskunnan kysymys.”

Kuva 3. Minna Canthin sitaatteja (mukaillen Lehtinen 2018)

4 Naisvaikuttamisen ja -yrittäjyyden ensiaskeleita

Tässä luvussa käsitellään naisyrittäjyyden alkutaipaletta sekä siihen liittyneitä haasteita, joita voimakastahtoiset vaikuttajanaiset joutuivat tieltänsä raivaamaan. Naisvaikuttaminen on ajankohdainen asia ja se tunnustetaan niin kansallisesti kuin kansainvälisestikin. Naisjohtajuutta käsittelevää kirjallisuutta, artikkeleita, nauhoitettuja podcasteja sekä opinnäytetöitä on julkaistu runsaasti. Sosiaalisessa mediassa on löydettävissä vaikuttajanaisille suunnattuja ryhmiä erilaisine naisvaikuttajuutta voimaannuttavine tapahtumineen. Naisjärjestöjen Keskusliitto täytti 110 vuotta vuonna 2021, joka osoittaa naisvaikuttamisen olleen aktiivista jo lähihistoriassamme. (Naisjärjestöjen Keskusliitto 2021.) Keskuskauppakamari on järjestänyt vuodesta 2012 lähtien naisjohtajien mentorointiohjelmaa, joiden tarkoituksena on osaavien naisten uran vauhdittaminen. (Keskuskauppakamari 2021.)

Naisten tekemän työn näkymättömyyttä lisäsi työn luonne, joka useimmilla naisilla oli joko kausiluontoista, väli-, tai osa-aikaista. Koska heidän työnsä ei vaatinut viranomaisten vahvistamia lupia, ei se näin ollen kuulunut verotuksen piiriin. Naiset jäivät näkymättömiksi myös sen vuoksi, ettei heillä yleensä ollut yhtä ainoaa aikuisiän läpi kestänyttä ammattia tai uraa vaan monet naisista tekivät useaa osa-aikatyötä samanaikaisesti. Jos jokin ammatti menetti porvaristatuksensa, pystyivät naiset myös tätä kyseistä ammattia harjoittamaan. Koska kapakan pitoa ei Tukholmassa enää vuodesta 1747 lähtien tulkittu porvariammatiksi, aloittivat naiset miesten sijaan harjoittamaan kapakan pitoa. (Vainio-Korhonen 2002, 31.) Naisasialiikkeen tai minkään yksityisen organisaation tavoitteena ei ollut naisen pääseminen johtoasemaan. Voidaankin todeta, että tämän vuoksi vuosisadan vaihteen tiimoilla toimineet harvalukuiset naisjohtajat olivat edellä oman aikansa naisasianaisiakin. (Kortelainen 2007, 21.)

1800-luvulla syntyneet naisyrittäjät olivat vaatimattomista kotioloista lähtöisin. He ottivat suuren henkilökohtaisen riskin aloittaessaan yritystoiminnan, joka oli näiden naisten tie omavaraisuuteen, itsenäisyyteen, itsellisyyteen sekä mahdollisuus oman elämänsä ja yrityksensä johtamiseen. (Kortelainen 2007, 33.) Naisjohtajien historian juuret ovat syvällä menestyksessä ja Suomen modernisaatiossa ja ne koostuvat suuresta yhteisöstä, menneisyydestä esiin nousevasta joukosta naisesimiehiä, naisjohtajia ja -yrittäjiä. Johtavassa asemassa olevat naiset olivat naisia liikkeessä, liikkuvia naisia, naisliikettä ja liikeneaisia, jotka edelleen keskuudessamme vaikuttavat. He antoivat alkusysäyksen sille junalle, jolla nyt matkustamme. (Kortelainen 2007, 99.)

Taloudellisen menestyksen kasvaessa naisten harjoittama kaupanteko ulottui myös majoitus- ja ravintolatoimintaan. Negatiivisesta näkökulmasta asiaa ajatellen tämä oli merkki tyyppillisestä naisvaltaisesta palveluyrittämisestä. Positiivinen pohtiminen puolestaan antaa signaalin aikakauden naisten johtamismahdollisuuksista sekä yritystoiminnan upean suomalaisen perinteen luomisesta. Koska hotellinpitäjät ja ravintoloitsijat tarvitsivat enemmän alaisia kuin muut naisyrittäjät, oli alalla toimiva naisyrittäjä muihin elinkeinoaloihin verrattuna todennäköisemmin johtajan asemassa. (Kortelainen 2007, 30.)

Suomalaisia naisyrittäjiä mainitaan ”Suomen vähittäiskauppiaita”-matriikkelissa 457 kappaletta. Nämä naisyrittäjät toimivat vapauden, vastuiden ja velvollisuuksien ristitulesa Hangosta Petsamoon. He modernisoivat, työllistivät ja dynamisoivat 1800-luvun Suomea kohti uusia tuulia. Suomalaisista yrittäjänaisista merkittävä osa toimi vähittäiskaupan alalla. Matriikkelin perusteella johtajiksi itsensä mieltäneet ja myös johtajiksi itsensä maininneet naiset toimivat eritoten kaupunkikauppiaina, sillä heidän mielestään johtoaseman esille tuominen oli sekä oikeutettua että itses-tään selvää, kun työskentely-ympäristö sijoittui kaupunkeihin. (Kortelainen 2007, 26–28.)

Tänäkin päivänä tärkeäksi koettu naisyrittäjien verkostoituminen nousi esiin jo 1800-luvulla. Vuonna 1896 Suomen Naisyhdistys julkaisi ”Biograafisia tietoja naisista eri työaloilta”-matriikkelin, jossa kuvattiin naisten verkostoitumista ja heidän tapaansa muodostaa toisiaan tukeva uranais-ten yhteisö, jonka he olivat perustaneet linkittämällä keskenään eri alojen naispioneereja. Vaasan naiskauppiaiden yhdistyksen perustaja Lydia Chydenius harrasti aktiivisesti verkostoitumista ja hyväntekeväisyyttä. (Kortelainen 2007, 34–35.)

1900-luvun alussa vallinnut kaupunkikulttuuri, liike-elämä ja teollistuminen antoivat naisille mahdollisuuden toimia anonyymisti, hakea töitä sekä tuoda esille omia taitojansa. Naisyrittäjät sekä haastoivat ennakkoluuloja, uhmasivat vallalla ollutta käsitystä naisista passiivisina holhousta tarvitsevinä yksilöinä, että vastustivat yleistä epäluuloisuutta yritystoimintaa kohtaan. Yritystoiminta miellettiin kateutta provosoivaksi, epäonnistumisen riskin sisältäväksi sekä ”syntiseksi” toiminnaksi. Useat autonomian ajan naisyrittäjät ja -johtajat kuitenkin kokivat olevansa yleisen suomalaisen hyvinvoinnin rakentajia, koska he kantoivat vastuuta sekä omasta itsestään että toisista henkilöistä. (Kortelainen 2007, 22–23.)

4.1 Naisyrittäjyys 1900-luvun Turussa

Tämä alaluku valaisee naisyrittäjyyttä sekä vuonna 1910 turkulaisista naisyrittäjistä tehtyihin tutkimuksiin, että Suomen naisten työstä 1800-luvun loppupuolella julkaistun naisyhdistyksen kalenteriin perustuen. Vuonna 1894 naisten tärkein työnantaja oli rakennusteollisuus, joka tarjosi töitä 4921 naiselle. Tarjoilijana työskenteli 237 naista ja hotelli- sekä ravintolatyötä harjoitti 712 naista. Itsenäisinä ammatinharjoittajina edellä mainitulla elinkeinoalalla naisia on ollut kalenterin mukaan 315. (Vainio-Korhonen 2002, 58–64.)

Vuonna 1910 turkulaisista naisyrittäjinä toimi yhteensä 1083 naista, joista 10 % kokonaismäärästä toimi matkailualalla. Vuoden 1910 yhteenlasketuista hotelleista, matkustajakodeista, kahviloista ja kansankeittiöistä oli 72 % naisten omistuksessa. Naisyrittäjyyttä leimasivat naissukupuoleen liitetyt tunnusomaiset piirteet, jotka olivat yrityksen pienuus, ruoka ja hoiva. (Vainio-Korhonen 2002, 67, 107.)

Taulukoissa 1–4 on havainnollistettu vuonna 1910 majoitus- ja ravitsemisalalla toimineiden turkulaisten naisyrittäjien ikäjakaumaa, heidän siviilisäätään ja lukumääräänsä. Koska liikennöinti kuuluu matkailualaan, on taulukoissa otettu huomioon myös liikenteen parissa toimineet turkulaiset naisyrittäjät.

Taulukko 1. Turkulaisten naisyrittäjien ikäjakauma toimialoittain vuonna 1910 (mukaiillen Vainio-Korhonen 2002, 69)

18–19 vuotta	20–29 vuotta	30–39 vuotta	40–49 vuotta	50–59 vuotta	60–69 vuotta	70–84 vuotta
–	7	37	35	23	1	–

Taulukko 2. Turkulaisten naisyrittäjien siviilisäätö toimialoittain vuonna 1910 (mukaiillen Vainio-Korhonen 2002, 73)

Naimattomat	Naimisissa	Eronneet	Lesket	Ei tietoa
52	30	–	16	7

Taulukko 3. Majoituksen ja ravitsemisen parissa toimineet turkulaiset naisyrittäjät vuonna 1910 (mukaillen Vainio-Korhonen 2002, 113)

Höyrylaiva-ravintoloit-sijat	Ruokalan-pitäjät	Kahvilan-omistajat	Ravintoloit-sijat	Kansan-keittiön-omista-jat	Matkustajakö-dinomitajat	Hotellin-omistajat
30	24	12	12	11	10	6

Taulukko 4. Liikenteen parissa toimineet turkulaiset naisyrittäjät vuonna 1910 (mukaillen Vainio-Korhonen 2002, 115)

Pika- ja kuorma-ajurit	Höyrylaivatoimiston omistajat
15	1

Turkulaisista naisajureista menestynein oli ajurinleski Elsa Teräs. Vuonna 1910 hänellä oli liikenteessä kaksi kuorma-ajoneuvoa ja kolme vossikkaa. Olga Järvelä puolestaan omisti neljät ajurinrattaat, joiden avulla koko perhe harjoitti liiketoimintaa. (Vainio-Korhonen 2002, 115.). 1900-luvun lopulla toiminnassa olleet suomalaisten naisten yritykset olivat pieniä. Suurin osa työllisti vain yrittäjän itsensä. Vuonna 1995 Suomessa kirjattiin 277 300 yrittäjää, joista naisyrittäjiä mainitaan 99 500. Majoitus- ja ravitsemustoiminnan parissa naisyrittäjien osuus oli 63 %. (Vainio-Korhonen 2002, 131.)

4.2 Naisyrittäjyyden kehitys 2000-luvulla

Naisyrittäjien määrä kasvoi 2000-luvulla. Kun alkutuotantoa ei oteta huomioon, oli Suomessa kaikista yrittäjistä naisia kolmannes eli 84 000 naista. Heidän toiminnassaan korostui yksinyrittäjyys. Tutkimustulosten mukaan todetaan, että majoitus- ja ravitsemisalalan yrittäjistä naisten osuus oli yli puolet vuonna 2011 ja että naisyrittäjät ylläpitivät kahviloita sekä pieniä, ruokatarjoiluun keskittyneitä ravitsemusliikkeitä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012, 129–130, 133.)

Vuonna 2013 naisyrittäjistä 64 % oli yksinyrittäjiä. Yrityksen kasvun tukemiseksi työllistämisen ja kansainvälistymisen lisäämisen näkökulmasta, nousivat tärkeiksi asioiksi naisjohtajuuden vahvistaminen osana yritystoiminnan kasvua sekä naisyrittäjien tarpeista lähtöisin olevien prosessien luominen. (Härkin 2018).

Kansainvälisesti tarkasteltuna Suomen naisyrittäjien määrä on hyvä, sillä se kattaa noin kolmanneksen kaikista yrittäjistä. Kansainvälisissä naisten yrittäjyysvertailuissa Suomi sijoittuu kärkimaiden joukkoon. Suomen naiset ovat myös korkeasti koulutettuja sijoittuen vuodesta toiseen OECD:n koulutusvertailuissa tilastojen kärkisijoille. Suomalaisnaisilla on myös paljon osaamista, verkostoja, työkokemusta sekä erittäin itsenäinen asema. Naisyrittäjien omana järjestönä toimii Suomen Yrittäjänaiset. (Härkin 2018.) Vuonna 2021 YEL-vakuutettuja yrittäjiä oli noin 215 600, joista naisia oli vajaa kolmasosa eli 72 800. (Varma 2022).

Vuoden 2022 tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan naisyrittäjien osuus Suomen yrityskentästä on kasvanut 35 prosenttiin kattaen 22 prosenttia työnantajayrityksistä. Maailmanlaajuisesti kasvuhakuisista yrittäjistä joka kolmas on nainen. GEM-yrittäjätutkimuksen mukaan kehittyvien maiden naisista yli puolet näkee yksityisyrittäjyyden väylänä parempaan tulevaisuuteen. Vastaava luku korkean tulotason maissa on 25 prosenttia. (Yrittäjät 2022.) Naisyrittäjyys on antanut kasvot myös monelle tutkimukselle; muun muassa Tarja Vahtokari (2023) LUT-yliopistosta on kirjoittanut diplomityön aiheesta: ” Miksi naiset päätyvät yrittäjiksi?”

Päivikki Palosaaren sanoin yrittäjyydestä: *”Yrittäminen on kiehtovaa, sillä siinä on rajat rikki ja ovet auki ja kaikki riippuu sinusta itsestäsi. Ilo tulee onnistumisesta. Yrityksen voi tappaa kolme tehokasta asennetta: katkeruus, ahneus ja kateus. Niitä tulee välttää ja niiltä tulee suojautua.”* (Lukkarila 2016, 110.)

5 Matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia

Yksi tutkimuksen pääkysymyksistä oli tutkia matkailualalla vaikuttaneita suomalaisia naisia, joita löytyy toki paljon enemmän kuin tässä opinnäytetyössä on tuotu esille, mutta heidän kaikkien esittelyyn ei yksi tutkimustyö riittäisi. Aloitetaan tämä luku tutustumalla 1800–1900-luvuilla matkailualalla vaikuttaneisiin suomalaisiin naisiin, jotka löytyivät opinnäytetyön teoriaosuudessa käytetystä kirjallisesta materiaalista. Yksi heistä on Amanda Nurmi. Hän työskenteli Hotelli Helsingissä, Grandissa, Kämpissä ja Pörssi-ravintolassa, Turussa Teatteri-Ravintolassa sekä Viipurissa ravintola Espilässä. Ravintolauransa jälkeen hän perusti asusteliikkeen Sippolan Inkeröisiin. Amanda Nurmen edeltäjänä oli 1700–1800-lukujen vaihteessa ravintoloitsijana ja hotellinomistajana uransa luonut Eva Falck. (Kortelainen 2007, 29.)

On mielenkiintoista tarkastella laajemmassa mittakaavassa Eva Falckia. Hän oli esiteollinen naisyrittäjä 1800-luvun Turusta ja hänet mainitaan useissa opinnäytetyöhön kuuluvissa teorialähteissä. Eva Falck loi uransa hotelli-ravintolan johtajana kauppias Josef Bremerin rakennuttamassa Brinkkalan kartanossa, josta nykyisin julistetaan joulurauha. Viinikauppiaan vaimo, Anna Sofia Ahlstrand toimi kartanossa ravintoloitsijana, kunnes joutui lopettamaan toimintansa rahanvaikeuksien vuoksi. Falck vuokrasi matkustajille siistejä, lämmitettyjä huoneita sekä tarjosi ravintolan puolella mahdollisuuden sekä tanssia että juoda teetä. Hän myös järjesti tilausillallisia, piknik-retkiä ja rekiajeluita. (Kortelainen 2007, 29.) 1800-luvun alkupuolella Falck sai mahdollisuuden järjestää Brinkkalan kartanossa tanssiaisillalliset kuningasparin kunniaksi. Ruotsin kuningaspari Kustaa IV Aadolf sekä kuningatar Fredrika Dorothea olivat tällöin muuraamassa Turun uuden akatemiarakennuksen peruskiveä. Tanssiaisillalliset muodostuivatkin Eva Falckin uran kohokohdaksi. (Lahtinen, Ojala & Vainio-Korhonen 2010, 108–109.)

Falck oli edelläkävijä myös sanomalehtimainonnan saralla, sillä hän oli ensimmäinen suurikokoisia sanomalehti-ilmoituksia hyödyntävä suomalainen liikkeenharjoittaja. Eva Falckin liikeidea oli moderni, sillä hän tarjosi kotitöistä uupuneille naisille täyden palvelun pakettia, johon kuului ruoat, tarjoilijat, tilat, astiat ja huvitukset. Hänen tavoitteenaan oli luoda miehille ja naisille sopiva korkeatasoinen, ravintolan sisältämä majapaikka. (Vainio-Korhonen 2009, 187–188.) Vuoden 1808 loppupuolella Falckin liiketoiminnan laajentuessa vuokrasi hän kokonaisen talon ja palkkasi itselleen neljä apulaista: Evan, Englan, Fredrikan ja Kaisan. Yrityksen laajentumiselle oli tarvetta, sillä Turussa majoitettiin maaliskuusta 1808 lähtien sekä venäläisiä joukko-osastoja että sotajohtoa. Taloudellinen menestys antoi Falckille mahdollisuuden toimia pankkiirina, joten hän lainasi rahaa

turkulaisille lainan tarvisijoille. Näin Falckin liiketoiminta laajeni ravintolatoiminnasta pankkitoimintaan. (Vainio-Korhonen 2009, 185–186.)

Turussa vaikutti myös Wallina Valtin, joka puolestaan oli Turun suurin hotelli- ja ravintola-alan yrittäjä. Hän omisti vuonna 1897 valmistuneen Hamburger Börsin, joka työllisti 31 henkilöä. Asiakkailla oli käytössään hotellihuoneita, juhlasaleja, kokoushuoneita, pienempiä huoneita pianoineen sekä hyvää ruokaa viineineen samoin kuin maittava aamiais- ja illallistarjoilu. (Vainio-Korhonen 2002, 107.)

Hilda Andersson loi uransa ravintola-alan johtotehtävissä. Hän johti teatteriravintolaa, jossa oli palkattuna seitsemän työntekijää. Naiset omistivatkin 1900-luvulla nimekkäimpiä ravintoloita kuten Pinellan, Tritonin, Vartiavuoren ravintolan sekä Pikku Pukin. Vuonna 1910 Turussa toimineen Ravintola Sämpälinnan johtoon nousi Nina Sandberg. Naisten omistamista hotelleista mainittakoon Hotelli Lempi, Hotelli Linnea, Hotelli Per Brahe, Hotelli- ja matkustajakoti Central ja Hotelli Saima, jonka omisti neiti Emma Wirff. Höyrylaivoissa ravintolatoimintaa pitivät yllä Anna Engblom, Amanda Malmgren, Emilia Helin ja Emma Gustafsson. (Vainio-Korhonen 2002, 110–111.)

Lappeenrantalainen ravintoloitsija Anni-Henttonen-Turov loi vaihderikkaan naisyrittäjänuran toimimalla useiden silitysliikkeiden johtajana, perustamalla kahvilan Käkisalmeen, matkustajakodin Hiittolaan sekä ravintolan Lappeenrantaan. Kaiken tämän yritystoiminnan hän aloitti vuosien 1919–1923 aikana. (Kortelainen 2007, 30.)

Oiva Vilhelmiina Hanski aloitti oman uransa tekemällä töitä sekä apulaisena isänsä kaupassa että konttoriapulaisena Pankkosken tehtaalla sekä johtamalla kenkätehdasta vuosina 1928–1933. Tämän jälkeen hän toimi naisyrittäjänä perustaen Mustolaan sekä sekatarvakaupan että kahvilan. Teuvalalainen monitoiminainen Anni Louhi puolestaan työskenteli insinöörin kirjurina, kauppiana, Kurikan Puunjalostustehtaan konttoristina, pankin prokuristina ja kassanhoitajana, kangas- ja vaatetusliikkeen johtajana, kirjailijana sekä ravintoloitsijana. (Kortelainen 2007, 29.)

Maria Kraftman elätti itsensä kesäisin höyrylaiva Uleåborgin ravintoloitsijana. Hän myös perusti Turkuun kaupungin ensimmäisen ajuriliikkeen, vaikka aikakauden vaatimusten mukaan naiset eivät saaneet ajaa hevosilla vaan miehet hoitivat ajurin- ja hevoshoitajan työt. Matkailualalla menestymisen lisäksi hän hoiti viljan ja voin vientikauppaa sekä perusti kangas- ja käsityöliikkeen. Kraftman loi uraa myös yhtenä ensimmäisistä suomalaisista romaanikirjailijoista julkaisten romaaninsa ”Så slutade min lek.” (Kortelainen 2007, 35.)

Ravintola- ja hotellielämän uranuurtaja, grand old lady, vaikuttaja sekä yksi aikakautensa tunnetuimpia naisryttäjiä oli Ragni Rissanen. Hänen huikea uransa sai alkunsa, kun hän avasi ensimmäisen kahvilansa Helsingin Malmilla vuonna 1956. Rissanen yritystoiminta laajeni hänen perustaessaan Helsingin Kampppiin kalaravintola Rivolin vuonna 1962, jonka toiminnassa heijastui voimakkaana ranskalaisuus. Ravintola oli nimetty konkreettisesti Pariisissa sijaitsevan Rue de la Rivoli-kadun mukaan. Rissanen vaikutus suomalaiseen ruokakulttuuriin oli merkittävä, sillä hän toi Suomeen ostereita, mustekaloja, hummereita ja simpukoita jo 1960-luvulla. 1970-luvulla avattuun pizzeria Rivolettoon haettiin pizzauuni ja reseptit Tukholmasta saakka. Samoihin aikoihin Rissanen perusti Lehtisaaren Rivolin, Punaisen Hatun, Il Trenon ja Mikadon Salongit johtaen samalla Bellevueta, Svenska Klubbenia ja Walhallaa. Suurimman osan ravintoloistaan Rissanen myi 1980-luvulla perustaen Rivolia Jardin-hotelliketjun. 1990-luvun laman vaikutuksesta hän menetti omaisuutensa, mutta pelasti yrityksensä myymällä uuniperunoita Hietaniemen torilla. (Siippainen 2023.)

Matkatoimisto Lomamatkojen perustaja kauppaneuvos Meri Elo, (1920–2000), mainitaan itseisesti yksi Suomen matkatoimistohistorian tärkeimpänä vaikuttajana. Hänen terveysmatkansa suuntautuivat Bulgariaan ja Romaniaan sekä silloiseen DDR:ään, ja Tšekkoslovakiaan ja Neuvostoliittoon. Elolle myönnettiin Neuvostoliiton ajan merkittävin ei-sosialistisen maan edustajalle myönnetty matkailuun liittyvä tunnustus. Meri Elon valttikortteja olivat päättäväisyys sekä luonteen lujuus neuvottelutilanteissa. (Lappi n.d.) Elo halusi tuoda matkailuun uusia tuulia seuraten alan kehitystä aina kuolemaansa saakka. Eläkkeellä ollessaankin hän mietti, kuinka tärkeää on kehittää sekä matkojen sisältöä että poistaa matkailualan toimintaympäristöstä mahdollisia huijareita. (Hämäläinen 2010, 64.)

Samaan vaikuttajanaisten luokkaan Meri Elon kanssa kuului ehdottomasti Matka-Rasila Oy:n perustaja ja toimitusjohtaja Eila Rasila. Hänen uransa käynnistyi vuonna 1949, kun hän aloitti työnsä bussimatkoja Tukholmaan ja Kööpenhaminaan järjestävässä Turistipalvelussa. Pian työnsä aloittamisen jälkeen hän perusti matkatoimisto Finntouristin siirtyen 1960-luvun loppupuolella Aurinkomatkojen palvelukseen. Vuoden 1967 aikana Rasila polkaksi käyntiin laadukkaita seuramatkoja järjestävän Matka-Rasila Oy:n, joka aloitti ensimmäisenä suomalaisena matkanjärjestäjänä tilauslennot Tunisiaan, Portugaliin ja Ranskaan. Samanaikaisesti Rasila pohjusti Pariisiin, Lontooseen ja Lissaboniin suuntautuvia matkoja. (Hämäläinen 2010, 112.)

Rasila istui Suomen Matkailijayhdistyksen eli SMY:n hallituksessa vuosina 1973–1983. Hänelle myönnettiin useita palkintoja ja kunniakirjoja, muun muassa Finnairin Oskarinen -tunnustuspalkinto, Matkailutoimittajien Kilta ry:n kunniataulu sekä vuonna 1994 Suomen Matkatoimistoalan

eli SMALin kunniakirja. Kertoman mukaan Rasilan persoona muodostui kahdesta erilaisesta Eilasta: symppis-Eilasta ja känkkäränkkä-Eilasta. Symppis-Eila oli sympaattinen, seurallinen, hyvän huumorintajun omaava, omille mokilleen naurava ja kohtelias. Känkkäränkkä-Eila käyttäytyi huumorintajuttomana ja teräväkielisenä melskaajana sekä kulmikkaana töksäyttelijänä silloin kun hänen mielestään muut matkanjärjestäjät tunkeutuivat hänen omistamansa matkatoimiston loma-kohteisiin. (Hämäläinen 2010, 112–113.)

Matkailualan värikkäimpiin ja tunnetuimpiin persooneihin lukeutuu vääjäämättä Heli Rajamäki. Hänen ansiostaan vapaa-ajan matkoja myyvä Matkatoimisto Area nousi Jyväskylän seudun talousalueen johtavaksi matkatoimistoksi. Rajamäen vahvoja luonteenpiirteitään olivat tarmokkuus sekä luja usko omaan missioonsa. Vuonna 1969 Rajamäki aloitti uransa Hotelli Jyväshovin pelipöydän hoitajana. Viikko pelipöydän hoitajan töiden aloittamisen jälkeen hän työskenteli virkailijana matkatoimisto Areassa. Illat Rajamäki pyöritti rulettipöytää ja päivät hän möi vapaa-ajan matkoja. Vuonna 1970 Rajamäki siirtyi kokopäiväiseksi matkatoimistovirkailijaksi. Rajamäen eräällä Prahan matkalla hänen matkanjohtajana ollessaan asiakkaat päättivät, että hänen on perustettava oma matkatoimisto. Vuonna 1984 juhliittiinkin Helin Matkatoimiston avajaisia. Rajamäen intoa lähteä matkailun ”moniottelijaksi” seurattiin hämmästyneenä, mutta lähipiirin mukaan häneltä saattoi odottaa mitä tahansa. Ajan kuluessa Rajamäki otti johdettavakseen Jyväskylästä sekä Hotelli Yöpuun että ravintolan nimeltään Ranskalaiset Korot. Nykyään Rajamäki on luopunut aktiivisesta matkatoimistourastaan, sekä hotellistaan että ravintolastaan. Helin Matkatoimisto jatkaa käytännössä hänen suuresti arvostettua elämäntyötään. (Hämäläinen 2010, 119.)

Matkailualan kansainvälisistä vaikuttajanaisista on syytä mainita humanististen tieteiden kandidaatti ja yhteiskuntatieteiden maisteri Heli Mäki-Fränti aloitti uransa Suomen Matkatoimistoalan Liiton eli SMALin toimistosihteerin tehtävissä vuonna 1995. Hänet valittiin SMALin toimitusjohtajaksi vuonna 2007. Vuosina 1995–2007 Mäki-Fränti toimi Suomen Matkatoimistoalan Liiton EU-koordinaattorina, jolloin yksi hänen päätehtävistään oli yhteydenpito EU-maiden matkatoimistoliittoon eli ECTAAn. (Hämäläinen 2010, 103–104.) Kesäkuussa 2022 Mäki-Fränti valittiin ECTAAn varapuheenjohtajaksi toimikaudelle 2022–2024 Kyproksella pidetyssä kokouksessa. (Havia 2022). ECTAA on kolmenkymmenen Euroopan maan kansallisten matkatoimisto- ja matkanjärjestäjäliittojen kattojärjestö, joka edustaa noin 70 000 eurooppalaista alan yritystä. Suomi on ollut ECTAAn täysjäsen vuodesta 1995 alkaen liittyttyään Euroopan Unioniin. (Suomen Matkailualan liitto ry 2022.)

Matkailualan teknologiselta puolelta löytyi vaikuttajanainen nimeltään Paula Punkari, joka toimi Amadeus Finland Oy:n toimitusjohtajana vuoden 2001 kesäkuusta vuoden 2023 huhtikuuhun

saakka. Hän aloitti mittavan uransa yrityksen palvelussa vuonna 1989. Punkarin vastuualueeseen kuului muun muassa vastata Amadeus-varausjärjestelmän käyttöönotosta Suomessa. (Havia 2001). Yrityksen missiona oli luoda suomalaisille matkailualan ammattilaisille saumaton kehityspolku, jonka päämääränä oli koota yhteen kansainvälinen ja paikallinen auto-, juna-, laiva-, auto- ja hotellitarjonta ja kerätä talteen varauksista saatu tieto hyödyntämään sekä hallintoa että asiakaspalvelua. Amadeus Finland on edelleen matkailualalla johtavassa asemassa toimiva teknologiayhtiö, jolle teknologiaa tärkeämpää on ymmärtää asiakkaiden tarpeet ja tukea heidän menestymistään. (Hämäläinen 2010, 27.)

Yksi nykypäivän tunnetuimmista matkailualan vaikuttajanaista on Levin keisarinnaksi tituleerattu Päivikki Palosaari. Hän on uransa aikana saanut tunnustusta mittavalle työlleen matkailun parissa sekä erilaisten palkintojen että arvonimien muodossa: yritysneuvos, matkailualan edelläkävijä, Liettuan kunniakonsuli, globaalin matkailusadun aikaansaaja sekä vuoden yrittäjänainen. Palosaari on palkittu valtakunnallisella yrittäjäpalkinnolla, maaherran tunnustuspalkinnolla sekä menestyneille naisyrittäjille myönnettävällä ”Veuve Clicquot business woman of the year”-palkinnolla. (Skyttä, 2019.) Palosaaren perheessä ei ollut yrittäjiä, mutta Päivikki Palosaarella oli jo pienestä pitäen visio yrittäjäksi ryhtymisestä. Keittiömestarina hän työskenteli vuodesta 1978 alkaen. Ensimmäinen ravintolatyöpaikka löytyi Saariselän Retkeilykeskuksesta. Palosaaren yksityisyrittäjäys alkoi vuonna 1981 hänen avattuaan Porogrillin. Tällä hetkellä Palosaaren omistamat elämysmatkailuun erikoistuneet hotelli- ja ravintolayritykset ovat kasvaneet yhdeksi Suomen tunnetuimmista matkailuklusterista. (Skyttä, 2019.)

Lopuksi nostetaan esille Visit Rovaniemen toimitusjohtaja Sanna Kärkkäinen, jonka Matkailutoimittajien Kilta valitsi vuoden 2024 matkailuhenkilöksi. Palkitsemisperusteluina mainitaan hänen ahkeruutensa sekä kansainvälisellä tasolla oleva matkailualan ammattilaisuus. Kärkkäinen on muutaman vuoden aikana saanut Lappiin ja Rovaniemelle suuntautuvan matkailun uuteen nousuun. Hän on myös hyvin suunnatun ja onnistuneen viestinnän avulla luotsannut Lapin kohti kansainvälistä tietoisuutta. (Häkkilä 2024.)

6 Tutkimuksen toteuttaminen

Tässä luvussa on avattu opinnäytetyössä käytettyä tutkimusmenetelmää sekä tutkimuksen toteuttamista. Tutkimusmenetelmänä on käytetty laadullista tutkimusmenetelmää, joka perustuu tulkintaan ja jonka tavoitteena on jonkin ilmiön kuvaaminen tai monitulkintaisten ja subjektiivisten tai tulkintoihin perustuvan näkökulman ymmärtäminen. (Vilka 2021a, 17.) Elämiskaailma on se maailma, jossa eletään sekä muodostetaan kokemuksia, jotka jokainen kokee ja ymmärtää omakohtaisesti sekä muodostaa niistä saadut käsitykset henkilökohtaisesti merkityksellisiksi. Käytettäessä laadullista tutkimusta merkitykset rinnastetaan laaduiksi eli mieleksi, jonka tutkittava antaa käsityksilleen ja kokemuksilleen. (Vilka 2021a, 18.)

Tutkimuksen empiirisessä osiossa on naisvaikuttajuuden tutkimiseen sovellettu laadullista eli kvalitatiivista tutkimustapaa, sillä se soveltuu tutkittavaan aiheeseen työkaluna tutkittavan tiedon kokonaisvaltaiseen hankkimiseen sekä tutkittavan aineiston kokoamiseen todellisessa ja luonnollisessa tilanteessa. Ihmistä on käytetty instrumenttina tiedonkeruussa soveltaen aineistonkeruun välineenä laadullista tutkimusmetodia eli teemahaastattelua, johon haastateltavat on valittu tarkoituksenmukaisesti. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteisiin kuuluu myös se, että tutkimuksen edetessä ja tutkimussuunnitelman muotoutuessa ollaan valmiita muuttamaan suunnitelmia muuttuneiden olosuhteiden niin vaatiessa ja tapauksia käsitellään ainutlaatuisina aineistoa sen mukaisesti tulkiten. (Hirsjärvi & ym. 2009, 164.)

6.1 Haastattelut

Haastatteluksi nimitetään menetelmää, jolla kerätään tutkimustietoa ja jossa henkilöiden omat mielipiteet tutkittavasta kohteesta ovat puhutussa muodossa. Kun puhutaan tutkimushaastattelusta, haastattelun katsotaan olevan laajempaa tieteellisen päättelyn ketjua ja näin ollen haastattelulla on tutkimusprosessissa välillinen arvo. Haastattelun aikana syntyy vuorovaikutustilanne, jolle ominaista on päämäärähakuisuus ja että se on ennalta suunniteltua toimintaa, joka perustuu kieleen, käsitteisiin ja merkitykseen ja jolla kerätään informaatiota. Ominaista on myös, että haastattelun alkuunpanijana ja toimijana on haastattelija, joka joutuu motivoimaan haastateltavaa ja pitämään hänen motivaatiotaan yllä. Haastateltavan on myös pystyttävä luottamaan siihen, että hänen antamiensa tietojen käsittely tapahtuu luottamuksellisesti. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 41–43.)

6.2 Teemahaastattelu

Opinnäytetyön haastatteluosiossa on toteutettu lomake- ja avoimen haastattelun välimuotoa eli puolistrukturoitua haastattelua. Tyypillistä teemahaastattelussa on se, että teema-alueet eli haastattelun aihepiirit ovat tiedossa, mutta kysymysten järjestys ja tarkka muoto puuttuu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 208.)

Teemoittelu on laadullisen aineiston perusmenetelmä, jossa tutkimusaineistosta pyritään hahmottamaan keskeisiä aihepiirejä eli teemoja. Teemoiksi voidaan hahmottaa aineistossa muodossa tai toisessa toistuvia aiheita. Teemoittelu analyysimenetelmänä alkaa teemojen muodostamisesta sekä ryhmittelystä ja etenee niiden yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (Jyväskylän Yliopisto 2016.) Teemojen käsittelyn yhteydessä on esitetty sitaatteja, joilla ei ole haettu raporttia pidentävää vaikutusta vaan jokaisen sitaatin käyttö on perustunut harkintaan. Näiden aineistosta lainattujen kohtien tarkoituksena on ollut havainnollistavien esimerkkien tuominen aineistoon sekä todistaa, että tutkijalla on ollut käytettävissään analyysiinsä pohjautuva aineisto. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a).

6.3 Haastatteluiden toteutus

Toteutin haastattelut Teams-yhteyden avulla yksilöhaastatteluina, koska halusin keskittyä jokaiseen haastateltavan yksilönä ja hänen yksityisyyttään kunnioittaen. Lähetettyihin 17 haastattelu-pyyntöön vastasi myöntävästi 12 matkailualan suomalaista naisvaikuttajaa. Haastatteluihin kului aikaa 40 minuutista 1,5 tuntiin. Lähetin sähköpostitse haastattelukutsun, jonka liitteenä oli haastattelurunko pääteemoineen. (Liite 1). Haastattelukysymykset ja niiden ymmärrettävissä oleva muoto testattiin teams-yhteyttä käyttäen ennen matkailualan naisvaikuttajille suunnattujen haastattelujen toteuttamista.

Valitsin haastateltavat naiset matkailualan eri osa-alueilta ottamalla huomioon heidän toimintansa ja näkyvyytensä naisvaikuttamiseen liittyen. Suomen matkailualan liiton, (SMAL), avulla sain haastateltavien vaikuttajanaisten löytymiseen konkreettista apua sekä painetun kirjallisuuden että konkreettisten nimitietojen muodossa. Myös haastattelujen aikana tuli esille arvokkaita vinkkejä matkailualan vaikuttajanaisten. Kysyin demografisista tekijöistä haastateltavan iän, koulutuksen, matkailualalla ajallisesti toimimisen sekä urapolun kehitysvaiheet. Haastatteluteemojen

läpikäymisen jälkeen haastateltavilla naisilla oli mahdollisuus tuoda esille haastattelujen aikana esiin nousseita ajatuksia ja jatkotutkimusehdotuksia.

6.4 Laadullinen sisällönanalyysi

Haastattelutulokset on analysoitu laadulliseen sisällönanalyysiin pohjautuen. Sisällönanalyysiä käytetään laadullisen tutkimusmenetelmän metodina, jossa etsitään sekä merkityssuhteita että merkityskokonaisuuksia. Niitä koskevaa tietoa on esitettävissä sanallisina tulkintoina numeeristen tuloksien sijaan. (Vilka 2021b, 163.)

Tutkimustyössä haastattelutulosten asiasisällönanalyysin tukena on sovellettu teorian kokoaamisessa käytettyä teorianohjaavaa analyysiä, jossa analyysi ei suoraan pohjautu teoriaan vaan siinä on teoreettisia kytkentöjä teorian toimiessa apuna aineiston analyysissä. Teorianohjaavassa analyysissä aineistoyksiköt valitaan aineistosta kuten aineistolähtöisessäkin analyysissä, mutta teorianohjaavassa analyysissä aiempi tieto auttaa tai ohjaa analyysiä ehkä valikoivastikin. Analyysistä tunnistetaan aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei testaa teoriaa vaan paremminkin aukaisee uusia ajatusuria. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109.)

7 Tutkimustulokset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tutkia matkailualalla vaikuttaneita suomalaisia naisia sekä selvittää heidän merkitystään naisvaikuttamisen kehittäjinä matkailualalla. Tavoitteena on selvittää naisvaikuttamisen kehityskaarta ja sen tulevaisuudennäkymiä pääteemoitettujen haastattelukysymysten avulla. Opinnäytetyön ensimmäinen tutkimuskysymys käsittelee suomalaisten naisvaikuttajien esiintyvyyttä matkailualalla sekä heidän merkitystään matkailualan kehittymiselle. Toisessa tutkimuskysymyksessä pohditaan sekä toimintaympäristön ulkoisten että sisäisten rakennemuutosten vaikutusta naisten suuntautumiseen matkailualalle. Viimeisessä tutkimuskysymyksessä etsitään vastausta naisten henkilökohtaisia motivaatiotekijöitä matkailualalle hakeutumiseen.

Saadakseni syvyyttä tutkimustuloksiin, esittelen pääpiirteittäin haastattelemieni suomalaisten matkailualan naisvaikuttajien demografisia tekijöitä. Haastateltavien ikäjakauma jakautui välille 43–75 vuotta, joista suurin osa jakautui 55 ja 68 ikävuoden välille. Maantieteellisesti haastateltavat sijoittuivat eri puolille Suomea, suurimmaksi osaksi Suomen suurimpiin kaupunkeihin. Matkailualan koulutusta haastateltavat olivat joko päämäärätietoisesti hankkineet YAMK:n, yliopiston, kauppakorkeakoulun tai eri matkailualan oppilaitosten kautta. Osalle matkailualan vaikuttajanaisista matkailualan urapolku oli saanut alkunsa työpaikan tarjoamien koulutusten ja kurssien välityksellä. Löytyipä haastateltavista matkailualan vaikuttajista myös naisia, joille ovi matkailualan kansainvälisiin huippuvirkoihin oli auennut kansainvälisen politiikan sekä markkinoinnin ja viestinnän koulutuksen kautta.

Matkailualalla vaikuttajanaiset olivat viihtyneet 20 vuodesta yli 60 vuoteen. Heidän toimialansa vaihteli pk-yritysten johtotehtävissä toimimisen ja usean sadan työntekijän esimiehenä työskentelemisen välillä. Yritysskala ulottui kotimaisista yrityksistä kansainvälisiin yrityksiin. Tuonnempana analysoiduista haastatteluista käy hyvin matkailualan vetovoimaisuuden syyt. Osalla haastateltujen naisten urapolun kulku nykyiseen asemaan työorganisaatiossa selittyi joko koulutuksen tai organisaation tarjoaman kehittymisen ja eteenpäin vievän yrityskulttuurin ansiosta. Olen tiivistänyt saamani tutkimustulokset kysymyslomakkeeni teemojen mukaan sekä nostanut esille haastattelemieni naisvaikuttajien tärkeitä mielipiteitä. Kiinnostusta valitsemaani opinnäytetyön aiheeseen osoitti se, että haastatteluihin osallistuttiin lomaillessa, sairastaessa, eläkkeellä ollessa sekä toiselta puolelta maapalloa. Seuraavaksi käyn läpi tutkimuskysymykset tutkimusvastauksiin.

7.1 Lähihistorian sekä nykypäivän vaikuttajanaiset

Haastattelutulokset seuraavat toisiaan samassa järjestyksessä haastateltaville etukäteen pääteemoittain lähetettyjen haastattelukysymysten kanssa. Tutkijana arvostin sitä, että haastatteluihini suostuneet naiset eivät olleet lähteneet googlettamaan lähivuosisatojen aikana vaikuttaneita suomalaisia vaikuttajanaisia vaan tulivat kyseisen haastattelukysymyksen eteen positiivisen uteliaalla mielellä.

Matkailualan lähihistoriassa vaikuttaneista naisista mainittiin muun muassa Meri Elo ja Ragni Risänen. Legendaariset vaikuttajanaiset Heli Rajamäki ja Päivikki Palosaari olivat kaikkien haastateltujen tiedossa. Aiempien vuosisatojen vaikuttajanaisten tietämys oli vähäistä ja etupäässä vastauksista nousivatkin esille haastateltujen naisten urapolkuun tai urapolun aikana nykypäivän matkailualalla vaikuttaneet tai edelleen vaikuttavat suomalaiset naiset.

7.2 Urapolun muodostumiseen vaikuttaneet tekijät

Haastatteluista kävi ilmi, että matkailualalle hakeutumiseen vaikuttivat monet tekijät kuten yhteiskunnassa tapahtuneet murrokset sekä oma kiinnostus matkailualaa kohtaan. Eräs haastateltavista naisista kertoi silloisessa opiskelukaupungissa tapahtuneen suuria muutoksia IT-alalla eli IT-alaa paikattiin matkailualalla, josta muodostui kiinnostava kehityskohde ja toimialan kasvu seudullisesti oli näkyvää. Tämän vaikuttajanaisten hakeutuminen matkailualalle johtui näin ollen omista intresseistä, jotka tulivat ulkopuolelta alan kehityksen kautta eli hän koki olleensa oikeassa paikassa oikeaan aikaan sekä ajautunut matkailualalle positiivisen sysäyksen myötä.

Osalle haastateltavista naisista matkailualalta löytyneet asiantuntijatehtävät loivat mielenkiintoisen markkinaraon. Matkailualalle hakeutumista helpottaneista tekijöistä mainittiin suuret yhteiskunnalliset murrokset 60-luvulla, jolloin Kalevi Keihäsen jalanjälkiä oli helppo seurata, sillä matkojen tuottaminen oli jo alkanut. Omat haasteensa alalle kuitenkin toivat tsunami, Persianlahden sota ja Tschornobylin ydinvoimalan räjähdys, Sars sekä COVID-19 pandemia.

Eräällä matkailualan yksityisyrittäjällä oli urapolulleen selkeät tavoitteet, joihin hän valmistui opiskelujensa kautta. Häntä viehätti oikeanlainen tekeminen ja matkaeväänä oli kotoa saatu oppi, jonka mukaan kaikki oli mahdollista. Useampi haastateltava nainen oli etsinyt koulutuksen kautta sitä, mitä halusi tehdä ja kuunnellut omaa sisäistä kelloaan. Useat haastateltavista naisista olivat

alun perin suorittaneet opiskelija muilla aloilla kuin matkailualalla, esimerkiksi printtimedian, viestinnän, kansainvälisen politiikan ja lakiopintojen parissa.

Eräs haastateltavista naisista oli ajatellut pelkästään piipahtaa matkailualla, sillä matkailu ollut aina lähellä hänen sydäntään. Urapolku johtikin hänet sekä aikaisempien opiskelujen että oman mielenkiinnon ansiosta matkailualan EU-koordinaattorin virkaan. Yllättävän moni haastateltavista kertoi ajautuneensa matkailualalle, jossa työ oli tekijäänsä opettanut. Aina ei ollut tarvinnut edes hakea matkailualta töitä, vaan työtehtäviä oli tarjottu ilman hakemuksia. Haastattelujen aikana kävi ilmi erään naisvaikuttajan kokemus siitä, kuinka hänen palkkaamisellaan oli haluttu yrityksiin muutosjohtamista, kasvua ja hänen omaamaansa meriittiä.

Urapolun valintaan vaikuttaneista tekijöistä mainittiin lisäksi eri yritysten fuusiot ja organisaatioiden sisäiset rakennemuutokset, jotka tarjosivat uusia kehitymis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Uravalintaa ohjaavana tekijänä nousi esiin myös taipumus ajatella eri tavalla. Paikallisiin asukkaisiin ja heidän elintapoihinsa perustuvan ”Meet a local”-matkailun uranuurtajana toimineen vaikuttajanaisen motivaattorina alalle oli ollut ranskan kielen taidon vieminen myös seuraavalle sukupolvelle sekä oivallus siitä, että lamasta huolimatta asiakkaat halusivat kokea autenttista maailmaa turismin sijaan. Matkailuala periytyi eräällä haastatellulle naisvaikuttajalle perheyrittäjien kautta.

Kaikki haastatellut naisvaikuttajat olivat sitä mieltä, että matkailualalla on hyvä olla ja alalla työskenteleminen koettiin mielekkääksi tekemiseksi, jonka puitteissa alan ihmiset pystyvät työskentelemään suurten paineiden alla ja jossa joustetaan. Matkailualan todettiin vieneen mennessään, kun alkoi ymmärtämään matkailualan monipuolisuuden ja kuinka kaikilla maailman asioilla on siihen oma vaikutuksensa. Voimaannuttavina tekijöinä koettiin matkailualalla työskentelevät mahdolliset ihmiset.

Useassa haastatteluvastauksessa mainittiin matkailualalla yhdistäväksi tekijäksi matkailualan kokonaisuuden näkeminen, oleellisten asioiden erottaminen, asenteen merkitys, itse ihmisen näkeminen sekä oikeanlainen suhtautuminen elämään. Tietynlaisten ihmisten kerrottiin hakeutuvan matkailualalle, josta ei sitten haluta lähteä pois. Verrattuna muihin elinkeinoaloihin matkailuala koettiin suvaitsevaksi ja erilaisuutta hyväksyväksi elinkeinoalaksi, jossa ihmisiä ei niputeta erilaisiin kategorioihin eivätkä ennakkoluulot vaikuta ja jossa kollegan merkitys korostuu ennen kaikkea ihmisenä.

”Matkailualalta löytyi henkinen koti, jossa eivät nöpönnuukuudet vallinneet.”

”Matkailuala on niin kivaa, ettei kukaan malta lähteä alalta pois.”

”Ajattelin, että kokeilenpa matkailualaa ja siitä se sitten lähti niin kuin imemään se juttu. Esikuvaa ei ole ollut, koska ei ole paljoa ollut aikaa sivuillensa vilkuilla vaan on pitänyt tehdä omaa työtänsä ja kehittää toimintaansa eteenpäin.”

7.3 Naisvaikuttamisen merkitys

Vaikuttamisen koettiin olevan laaja-alaista, sillä kaikella tekemisellä pyrittiin jollakin tavalla vaikuttamaan tärkeäksi kokemuksi asioihin. Vaikuttamiskeinoina olivat olleet työnjälki, kokemus, kuunteleminen sekä toimiminen sovitulla tavalla eli tekojen oli annettu puhua puolestaan. Myös verkostoituminen nousi esiin vaikuttamisen tärkeänä kanavana. Naisvaikuttamisen koettiin keinoon, jonka avulla Suomelle tuotettiin hyvinvointia tekemällä oikeasti työtä koko maan ja kaikkien suomalaisten eteen hakemalla samanaikaisesti merkitystä omalle työlleen.

”Vaikutan työlläni mitä teen. Autan toisia yrityksiä kehittymään ja sitä kautta koko toimialan kokonaisvaltaista kehitystä. Tuon oman tietotaitoni muiden käyttöön ja se on juuri sitä henkilökohtaista vaikuttamista, joka on taustalla.”

7.4 Naisvaikuttamisen toteuttaminen

Entisaikoihin verrattuna nykypäivän naisvaikuttamisen koettiin olevan erilaista, sillä matkailuala oli 1800–1900-luvulla hyvin miehinen ala, jossa naisjohtajia oli harvoin. Naisjohtajia kerrottiin olleen 10–15 vuotta sitten enemmän matkanjärjestäjinä ja liikematkatoimistoissa kuin nykyään ja naisten työtehtävien rajoittuneen lähinnä suorittavalle tasolle. Ehtihän Suomen Matkatoimistokin täyttää 100 vuotta, eikä yrityksellä ollut siihen mennessä ollut ainuttakaan naispuolista johtajaa. Aikojen kerrottiin muuttuneen niin sanotusta patruunajohtajuudesta eikä sukupuolella koettu olevan samaa merkitystä kuin aikaisemmin. Itse työn kuvassa ei ollut tapahtunut muutoksia vaan matkailualalla työskentelee nyt eri ikäpolvi.

”Koska matkailualan naisia ei ole ollut talouselämän vaikuttajanaississa, niin sehän on riippunut täysin yrityksen koosta, että mihin se arvostus on laitettu.”

Nykyään matkatoimistoalan yritysten pohdittiin olevan monikansallisia yrityksiä, joiden ylin johto on Suomen rajojen ulkopuolella, mutta joiden julkisuudessa esiintyvät maajohtajat ovat usein naisia. Haastattelujen yhteydessä naisvaikuttajien luonteenpiirteistä korostuivat omanarvontunto, päättäväisyys sekä vahva persoona. Matkailualan koettiin poikkeavan muista elinkeinoaloista juuri etenemismahdollisuuksien suhteen. Mielenkiintoisena yksityiskohtana korostui erään haastatellun naisen visio siitä, mitä mahdollisuuksia matkailualalla on tehdä vaikuttavaa työtä etenemismahdollisuuksineen. Hänen mukaansa todennäköisesti päädytään jollekin muulle elinkeinotalalle kuin matkailualalle, koska alalla tarpeeksi suuret ja mielenkiintoiset työtehtävät ovat käyneet vähiin.

Suuria muutosaskeleita matkailualalla on tapahtunut digitalisaation myötä palvelujen siirryttyä verkkopalveluiksi. Organisaatiot on hajautettu ja ansaintalogiikan, jakelun, teknologian ja digitalisaation saralla tapahtuneen muutoksen kerrottiin muuttaneen matkailun yritysmaailmaa lähtemättömästi. Kotimaan matkailuyrityksiä on vielä paljon, mutta ne ovat suuruusluokaltaan pieniä ja usein yrittäjävetoisia. Useampi matkailualan yksityisyrittäjä kertoi yksityisyrittäjyyden valikointuneen ammatiksi muun muassa siksi, että elinkeinoalalta ei löytynyt muita tarpeeksi mielenkiintoisia ja haastavia työtehtäviä. Yksityisyrittäjyyden avulla naiset kokivat saavansa toteuttaa omia näkemyksiään, visioitaan ja haaveitaan.

Suurin osa haastatelluista naisista koki toimivansa vaikuttajana. Tämän päivän vaikuttamista ei koettu vallankäytöksi vaan enemmänkin tiedonjakamiseksi organisaation sisällä ja vaikuttamismahdollisuuksien avaamista henkilökunnalle, jotta jokainen onnistuisi omassa työtehtävässään parhaalla mahdollisella tavalla. Tiimityöskentelyn arvoa yhteisten päämäärien saavuttamiseksi, kontaktien luomista ja verkostoitumista pidettiin erittäin merkityksellisinä asioina. Naisyrittäjyydessä korostettiin hyvää mainetta, moraalia, luotettavuutta, sekä kattavia vakuuksia yritystoiminnan alkuun saattamiseksi. Elinehtona menestymiselle mainittiin myös intohimo tärkeiksi kokemiinsa asioihin sekä omaan tekemiseensä uskomisen.

”Naiset ovat tunnollisia ja sitoutuneita omaan työhönsä, jota tehdään täysillä. Pidetään vähemmän merkityksellisenä julkisen kuvan luomista ja esillä oloa. Aika menee siihen, että keskitytään tekemään hommaa eikä kauheasti huudella medioissa.”

”Ole uskollinen omalle itsellesi. Ymmärrä oma pieni lahjasi ja yritä parhaasi. Anna vaikuttajuudellesi kasvot ja sydämestäsi tuleva sivistys toisten kunnioittamisen ja oikean asenteen kautta. Vaikuta oman itsesi, oman työsi ja oman persoonasi kautta.”

Osa haastatelluista naisista oli ajatellut toimineensa hiljaisena vaikuttajana yhteistyökumppaneille antamallaan ohjeilla. Työnkuvana on ollut toimiminen operatiivisena vaikuttajana työympäristössä, jossa ei ole esimies - alainen suhdetta. Kaikki haastattelemani vaikuttajanaiset olivat sitä mieltä, että he toimivat työn, tekojen ja tulosten kautta sekä uskovat omaan tekemiseensä. Naisvaikuttamisen ytimenä koettiin sekä toimia rohkaisijana että vaikuttaa omalla esimerkillään naisten uteliaisuuteen matkailualalle hakeutumiseen. Vaikuttaminen miellettiin myös mahdollisuuksien avaamisena partneriverkoston suhteen, jotta henkilöstö pystyisi hoitamaan hyvin suhteensa yhteistyökumppaneihin ja osaisi suhtautua heihin oikealla tavalla. Useissa vastauksissa korostui vuorovaikutuksen ja yhteistyön merkitys.

”Naisilla ei ole kunnianhimoa saada titteliä vaan tehdä duunia. Ihmiset tekevät ja tuottavat palveluja sydämellään. Ollaan ihminen ihmiselle. Matkailun on ihmisten onnellistamisbisnestä.”

”Vaikuttaminen on sitä, että tietää ja tuntee asiansa ja haluaa viedä sitä eteenpäin. Ei siinä kannata miettiä, että onko mies vai nainen. Yhtenäinen tekijä on se, että pitää olla joku asia, johon uskoo ja jonka uskoo vievän toimialaa tai asiakkaan etua eteenpäin. Sitä pitää yrittää mahdollisimman pitkälle edusauttaa. Se on minun mielestäni vaikuttamista.”

Haastattelemiini naisiin lukeutui koko uransa ajan johtotehtävien parissa työskennellyt ja tällä hetkellä Eurooppa tason matkailuasioissa toimiva naisvaikuttaja, joka korosti käsien likoon laittamisen eli ”hands in”- toiminnan tärkeyttä matkailualalla, jottei käytännön todellisuus pääsisi unohtumaan. Hän painotti myös hymyn kuulumisen tärkeyttä asiakaspalvelijan äänessä ja viestinnässä.

7.5 Naisvaikuttaminen ja tasa-arvo

Sekä opinnäytetyön tekijän yllätykseksi että iloksi kaikki naisvaikuttajat olivat sitä mieltä, että nykyaikana sukupuolen mikään asia ei ole jäänyt tekemättä eikä sukupuolta työn tekemisessä pohdita. Haastateltujen naisten urakehitystä olivat tasapuolisesti tukeneet sekä miehet että naiset. Osaamisen näyttämällä oli päästy eteenpäin ja suurin piirtein niihin työtehtäviin, joita naisvaikuttajat olivat työuransa aikana halunneet. Koskaan nämä naiset eivät olleet ajatelleet ”nais” sitä tai tätä. Matkailualalla toimii paljon naisia vaikuttavissa tehtävissä, joten tärkeintä on henkilön sopivuus kyseiseen toimeen tai tehtävään. Mielenkiintoinen näkökulma naisena vaikuttamisesta

nousi esiin äidiltä äidille vaikuttaminen, sillä perheen äidit useimmiten hoitavat perhematkojen tilaamisen, jolloin tarvitaan äidillistä naisvaikuttamisen näkökulmaa.

Naisvaikuttajat eivät kokeneet alemmuuden tunnetta naisena johtotehtävissä toimimisessa. Useassa vastauksessa korostui henkilökohtaisen esimerkin vaikutus naisten uskalaisuuteen hakeutua matkailualalle sekä mielipide, ettei naisjohtajilla useinkaan ole ollut hinkua johtajanrooliin. Tyypillisenä matkailualalla vallitsevana piirteenä mainittiin, että miehet pystyvät suuriin linjauksiin, mutta sitten loppuu tarmo. Valitettavasti muutama naisista oli uransa aikana törmännyt miesten ”hyvä veli”-toimintaan, jossa naiset sivuutettiin taka-alalle.

”Jos naisena yritti murtaa kyseisin muurin ja mennä mukaan toimintaan, ei vastaanotto ollut yhtä avoin kuin jos olisit ollut yhtenä herrana tässä köörissä.”

Haastattelutuloksista nousi esiin erään naisvaikuttajan henkilökohtainen mielipide, jonka mukaan hän vierasti käsitettä naisjohtajuus. Haastateltava ei halunnut nostaa esille sukupuolisuutta sekä kiersi kaukaa naisjohtajaverkostot. Naisvaikuttajana hän koki olevansa sisäisesti matalalla kynnyksellä lähestyttävä henkilö, jonka ei ollut tarvetta korostaa hierarkiaa vaan hän koki itsensä työyhteisössä tasavertaiseksi jäseneksi. Naisten koettiin tuovan matkailualalle ihmisläheisempää johtamista. Haastatellut naisvaikuttajat eivät olleet kokeneet, että heitä olisi kuunneltu vähemmän naissukupuolen vuoksi.

”Jos minua on kuunneltu, on kuunneltu sen vuoksi, että minä olen asiantuntija siinä asiassa.”

Matkanjärjestäjänä toimiva nainen koki toimivansa naisvaikuttajana naisille, sillä matkailualalla naiskuvaa on nostettu järjestämällä erityisesti naisille suunnattuja matkoja. Vaikuttajuutta ei en-tiseen tapaan ole tarvinnut osoittaa sukupuolen kautta.

”Nainen tulee matkailuun tunteella, mutta mies tekemään bisnestä.”

”Fiilis tekee vaikuttajaksi, ei sukupuoli.”

Haastattelutuloksissa nousi merkitykselliseksi asiaksi kotikasvatuksen sanoma tasa-arvoisuudesta siten, että henkilö pystyy sukupuolesta huolimatta mihin vaan. Haastateltu naisvaikuttaja ei näin ollen ollut koskaan urapolkunsa aikana kyseenalaistanut sitä, etteikö pystyisi suoriutumaan annetuista työtehtävistä naissukupuolensa vuoksi. Nais- ja miessukupuolen vastakkainasettelu koettiin ajoittain oudoksi, sillä haastateltavista suuri osa oli lapsuudessaan ollut yhtä lailla tyttöjen

kuin poikien kanssa tekemisissä. Yhtenä sukupuolierona ilmeni se, että naisilla on tapana pienentää itsensä, mutta miehet esiintyvät stereotypisesti henkselit paukkuen, vaikka eivät asiasta mitään tietäisikään. Väittämää siitä, että naisen tulisi osata työtehtävät miehiä paremmin saadaakseen osakseen kuuluvaa arvostusta, ei tunnustettu kuin muutaman haastatellun naisen kokemana.

Suurimmaksi osaksi haastatellut naiset korostivat työn lopputulokseen vaikuttavan naisten tavan ja tyylin tehdä asioita sillä naiset eivät välttämättä tuo itseään niin voimakkaasti esille vaan antavat oman työnsä puhua puolestaan. Naisten luontevahvuuksiin laskettiin taito lukea erilaisia tilanteita sekä taito heittäytyä niihin, tunneälykyys, persoona, pätevyys, empatiataito, kyky yhdistää pehmeitä ja kovia arvoja sekä psykologinen taito tehdä työtä ruohonjuuritasolla asiakaidensa ja työntekijöidensä eteen. Naisvaikuttaminen koettiin esimerkkinä toimimisena, hiljaisen vaikuttamisen toteuttamisena sekä oman työn saavutusten kautta etenevänä prosessina.

Naisena johtotehtävissä toimimisen kulmakivenä korostui sekä asiakas- että virkailijanäkökulma ja niiden yhteensovittamisen taito sekä ihmisten lukeminen. Hyvään johtamiseen laskettiin kuuluvan lisäksi ominaisuus, että osataan antaa pois asioita eikä yritetä mikromanageerata. Naisena johtotehtävissä toimimisesta koettiin olevan hyötyä eikä epätasa-arvoisuutta ollut koettu. Yleinen mielipide oli, että yrityksessä vallitseva kulttuuri määrittelee miten ja minkälainen nais- tai miesjohtajuus vallitsee yrityksen sisällä.

”Usko siihen mitä esität, ole johdonmukainen tekemisissäsi ja mieti, mikä näkökulma edellä kulloinkin asioita esität ja kenelle esität.”

Vaikka haastatelluista naisista kukaan ei henkilökohtaisesti ollut törmännyt tasa-arvon puuttumiseen, oli osa heistä sitä mieltä, että isossa kuvassa pintaa syvemmälle raapaistaessa tasa-arvo hakee vielä toteutumistaan. B2B-puolella henkilökohtaisia kokemuksia epätasa-arvosta ei koettu olevan, mutta mututuntuman mukaan sitä uskottiin ilmenevän varsinkin keskijohtamisen saralla. Naiset eivät kuitenkaan halunneet luoda yhteiskuntaa, jossa mies tuntee alemmuutta. Jopa kannettiin huolta siitä, että miesten puolia olisi ruvettava pitämään alan naisistuessa, jotta sukupuolijakauma tasapainottuisi ja palkkaus nousisi miesten hakeutuessa entistä enemmän matkailualalle. Hyvänä ohjeena kaikille naisvaikuttajille annettiin, että naisten ei pitäisi pienentää itseään ja, että aina voi valjastaa miehen nimellisesti keulakuvakseen, jos mahdollisesta lasikatosta ei muuten meinaa päästä läpi. Kokonaisuuden kannalta tärkeänä asiana mainittiin päämääränä

olevan kulloisenkin asian saattaminen maaliin eikä sitä kuka sulan hattuunsa saa. Henkilökohtaisia kokemuksia lasikattoihin törmäämisestä ei haastateltujen naisvaikuttajien vastauksissa juuriakaan esiintynyt.

”En ole urallani koskaan ajatellut, että vien asioita eteenpäin naisena vaan olen hoitanut asiat asioina. Työni on minulle missio, jota hoidan sisäisellä palolla ja suurella sydämellä. Totta kai kerron toiminnastani eteenpäin ja haluan olla mahdollisimman monessa mukana sillä tavalla, että saan siitä syttöjä omaan hommaani. Enkä ole koskaan ajatellut itseäni vaikuttajana, vaan teen työtäni apinanraivolla ja minulle on tärkeintä se, että asiakkaani ovat tyytyväisiä. Vierastan ”nais”- etuliitettä eikä minulle ole tärkeää se, mitä siellä jalkojen välissä on vaan se, mitä korvien välistä löytyy.”

”Lasikattoja varmasti on ja olen niihin varsinkin aikaisemmissa työtehtävissäni törmännyt, mutta en minä niistä ole mitään välittänyt vaan mennyt omassa asiassani entistä tomerammin eteenpäin enkä ole antanut minkään lasikattojen minua häiritä. Jos minä oman yritykseni ja oman kehittämistyöni kautta olen vaikuttaja, niin minusta se on ihan hyvä juttu. Vaihdevuodet ja naiseus eivät häiritse elämää. Nuoria naisia olen rohkaissut naisvaikuttajana pärjäämiseen.”

”Yritykseni menestystekijä on kokemus siitä, että ihmisestä välitetään, sillä jokainen meistä haluaa kokea välittämistä, silmiin katsomista ja juuri hänestä kiinnostuneena olemista. Jos sinulla on asiaa ja haluat tulla kuulluksi, avaa suusi sukupuolestasi riippumatta. Jos haluat vaikuttaa johonkin asiaan, niin toimi.”

7.6 Naisvaikuttamisen tulevaisuudennäkymät

Kaikki haastatellut naiset vanhoivat naisvaikuttamisen lisääntymisen nimiin. Osa naisista kertoi taustatöitä vielä merkittävästi tarvittavan, vaikka aiemmista vuosikymmenistä on menty eteenpäin isoin harppauksin. Matkailualan koettiin olevan tällä hetkellä tasa-arvoisemman kuin koskaan aikaisemmin. Naisia rohkaistiin siihen ajatukseen, että kaikki on naisille mahdollista, työn ja vapaa-ajan yhdistäminen mukaan luettuna. Naisia kehoitettiin uteliaisuuteen ja halukkuuteen kehittyä omalla urallaan sekä toteuttaa omia tavoitteitaan ja unelmiaan.

Naisvaikuttajien lisääntyvän esilläolon koettiin edistävän naisvaikuttajuutta. Työelämän kiristymisen ja kilpailun kovenemisen seurauksena ennustettiin tulevaisuudessa naisten haluavan enenevässä määrin johtajanpaikoille ja pyrkivän urallaan pidemmälle kuin nykyään. Ikärasismiin uskottiin vähentyvän.

”Ihminen määrittää, ei sukupuoli.”

”On itsestämme kiinni, kuinka annamme itseämme kohdeltavan. Omassa toiminnassaan on tärkeää muistaa itsensä johtamisen tärkeys. On uskallettava tarttua haasteisiin eikä vähätellä itseään. On kestävä myös kritiikkiä, vaikka se ei kuulosta yhtä mukavalta kuin kiitos. On tärkeää myös miettiä, missä kannattaa olla rohkea tai olla esillä. Naisten täytyy vain luottaa itseensä ja osaamiseensa ja ääneensä ja tehdä se, mikä tuntuu olevan tehtävissä. Ei auta olla hiljaa silloin, kun on jotakin sanottavaa. Pitää olla rohkeutta toimia. Jos on joku ongelma, niin silloin on viisainta vaihtaa työpaikkaa. Itsearvostusta ja kunnioitusta kehiin eikä kaikkeen pidä alistua, jos se on kohtuutonta, väärää, huonoa toimintaa tai käytöstä.”

8 Tutkimuksen luotettavuuden arviointi

Tässä luvussa arvioin tutkimukseni luotettavuutta realibiliteetin ja validiteetin avulla. Tutkimuksen pätevyys eli validius tarkoittaa mittarin tai tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 231; Vilka 2021b, 193). Tutkijana varmistin validiteetin kriteerien täyttymisen tekemällä etukäteen sähköpostilla pääteemoittain lähetetystä kysymyslomakkeesta helposti ymmärrettävän ja tarpeeksi selkeän, jotta minä tutkijana sekä haastateltavani naisvaikuttajat käsittäisimme esitetyt kysymykset samalla tavalla. Kysymyslomake testattiin ennen lähettämistä. Tutkimuksessani tiedonkeruumenetelmänä käyttämäni teemahaastattelu osoittautui tutkittavaa aihetta kohtaan luotettavaksi valinnaksi, sillä teemoitettujen haastattelukysymysten avulla sain tutkimuskysymyksiini kattavat ja täsmälliset vastaukset.

Tutkimuksen luotettavuus eli reliabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen reliabelius tarkoittaa sen kykyä antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia ja että toistettaessa mitaus saman henkilön kohdalla saadaan täsmälleen sama mittaustulos tutkijasta riippumatta. (Hirsjärvi ym. 2009, 231; Vilka 2021b, 194). Tutkimuksen pätevyys ja luotettavuus muodostavat yhdessä mittarin kokonaisluotettavuuden. Kun tutkittu otos edustaa perusjoukkoa ja mittaamisessa on mahdollisimman vähän satunnaisuutta, tehdyn tutkimuksen kokonaisluotettavuus on hyvä. (Vilka 2021b, 194.) Tutkimukseni täyttää myös reliabiliteetin kriteerit, sillä tutkimusmenetelmän validiuskriteerien täyttymisen takia naisvaikuttajien vastaukset eivät muuttuisi, vaikka haastattelut tekisi eri tutkija.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta lisää tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi ym. 2009, 232.) Tässä tutkimuksessa on selostettu tutkimukseen käytettyjen naisvaikuttajien valinta etukäteen tarkennetusta otosryhmästä, teemahaastattelu tutkimusmuotona, etukäteen lähetetyt tutkimuskysymykset ja niiden testaaminen ennen varsinaista haastattelua, haastatteluihin käytetty aika, haastatteluiden nauhoittaminen sekä analysoidut tutkimustulokset.

Tutkimuksen teoriaosuus on koottu luotettavista lähteistä ja lähdeviittaukset on tehty oikeaoppisesti APA 6-viittaustyylin mukaan. Tarkkuuden vaatimus koskee myös tulosten tulkintaa, joten opinnäytetyön lukijan tueksi ja tutkimusselosteita rikastuttamaan on otettu haastateltujen naisten suoria haastatteluotteita. (Hirsjärvi ym. 2009, 233.) Tulosten luotettavuutta lisää myös se,

että haastateltavien määrä on riittävä tutkimukseen nähden, sillä 17 lähetettyyn haastattelupyyntöön vastasi myöntävästi 12 vaikuttajanaista.

Eettisyys kuuluu kiinteänä osana tutkimuksen luotettavuuteen. Tutkimuseetiikalla tarkoitetaan pelisääntöjä, jotka on yleisesti sovittu koskien tutkimuskohdetta, kollegoita, suurta yleisöä, rahoittajia sekä toimeksiantajia. Hyvä tieteellinen käytäntö tarkoittaa sitä, että tutkijat noudattavat eettisesti kestäviä tutkimus- ja tiedonhankintamenetelmiä, jotka tiedeyhteisö on hyväksynyt. Hyvän tieteellisen käytännön edellytyksiin kuuluu myös se, että tutkija on toiminut rehellisesti ja vilpittömästi toisia tutkijoita kohtaan kunnioittamalla toisten töitä ja saavutuksia. Tiedonhankinnan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkijan tiedonhankinta perustuu oman alansa tieteelliseen kirjallisuuteen. Yhtä tärkeää on muidenkin asianmukaisten tietolähteiden kuten ammatillisen kirjallisuuden tuntemus, riittävät laboratoriotutkimukset, havainnot sekä analysointi omasta tutkimuksesta. (Vilkkä 2021b, 42.) Tutkimuksessani olen noudattanut Kajaanin Ammattikorkeakoulun opinnäytetöihin sovellettavaa eettistä normistoa ottamalla huomioon eettiset ja moraaliset velvoitteeni sekä haastateltavia henkilöitä että ammattialaa kohtaan. (Arene ry, 2019).

Tutkimuksessa on noudatettu myös tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita lähettämällä haastateltaville naisvaikuttajille sähköpostitse haastattelupyyntö, jonka liitteenä on ollut pääteemoittain koottu haastattelurunko kysymyksiin tutustumista varten. Teams-yhteydellä toteutettujen haastatteluiden nauhoittamiseen varmistettiin haastateltavien naisvaikuttajien suostuminen. Nauhoitteet on vastausten analysoinnin jälkeen sovitusti poistettu tutkijan koneelta sekä kirjallinen materiaali laitettu tietoturvamateriaalin lukolliseen keräykseen edelleen hävitettäväksi. Haastateltavien naisten henkilöllisyys on pidetty anonyyminä eikä heidän työympäristöään ole saatettu julkiseen tietoon. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021, 9–11.)

Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa tarvitaan ainoastaan sen verran kuin se koetaan välttämättömäksi tutkittavan aiheen ja asetetun tutkimustehtävän kannalta. Jos uudet tapaukset eivät enää tuo uutta tietoa tutkimusongelmaan eli aineisto alkaa toistamaan itseään, katsotaan tapahtuneen kylläntymisen eli saturaation. Toistumista ilmeni muun muassa kysyttäessä sukupuolen merkityksestä matkailualalla, naisvaikuttamisen keinoista sekä lasikattoilmiöstä.

9 Pohdinta

Tutkimustulokseni tukivat tutkimusmateriaalina käyttämäni teoria-aineistoa sekä antoivat vastaukset tutkimuskysymyksiini. Ensimmäinen tutkimuskysymys käsitteli naisvaikuttajien tietämystä matkailualan vaikuttajanaisista lähihistoriasta nykypäivään sekä heidän merkitystään matkailualan kehitykseen. Tutkimustulokset antoivat muutamia Suomessa matkailualalla vaikuttaneiden naisten nimiä, mutta yleisesti ottaen 1800-luvun vaikuttajanaisista ei ollut tietoa. Teoriaosuus toi näin ollen kattavasti esille matkailualan ja naisvaikuttamisen uranuurtajia. Yhteenvetona vastauksista voin todeta, että matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia on ollut lähimenneisyydessä ja heidän vaikutuksensa nykypäivän matkailuun on ollut valtava. Matkailualalla vaikuttaneiden suomalaisten naisten vaikutus koettiin tärkeäksi etenkin naisvaikuttamisen tunnetuksi tekemisen, naisten tasavertaisuuden tunnustamisen sekä urapolkua harkitsevien naisten itsetunnon kohottamisen näkökulmasta. Matkailualan vaikuttajanaiset ovat omalla esimerkillään tuoneet esille sen vahvuuden, jota naisvaikuttamiseen tarvitaan ja rohkaisseet nykypäivän naisia hakeutumaan matkailualan pariin. Haastateltujen naisten omiin urapolkuihin naisvaikuttajat olivat vaikuttaneet rohkaisevasti, kannustavasti luomalla uskoa omaan tekemiseen ja oman vision seuraamiseen. Naisvaikuttamisen uskottiin lisääntyvän tulevaisuudessa naisvaikuttajien ollessa esillä enenevässä määrin.

Toinen tutkimuskysymykseni koski sekä ulkoisessa ja sisäisessä toimintaympäristössä tapahtuneiden rakennemuutosten vaikutuksia, että naisten henkilökohtaisia motiiveja matkailualalle hakeutumiseen. Teoriassa käytetty materiaali avartaa sitä, kuinka paljon yhteiskunta muuttui parannetun infrastruktuurin, matkailualan kehittymisen sekä voimaan astuneiden naisten asemaa kohottaneiden lakimuutosten myötä. Ulkoiset muutokset naisten toimintaympäristössä olivat hyvin merkityksellisiä. Vaikuttajanaisten oli tehtävä suuria uhrauksia ja ponnistettava unelmiensa eteen päästäkseen ulos hiljaisen taustavaikuttajan asemasta.

Yhteiskunnan ulkoisen ja sisäisen toimintaympäristön muutokset ovat olleet suuressa merkityksessä myös matkailualan kehitykseen, sillä ilman matkailualaa ei olisi tätä yhteiskuntaa, jonka me nyt tunnemme eikä matkailuala olisi kehittynyt ilman yhteiskunnassa tapahtuneita murroksia ja kehitysaskeleita. Haastateltujen naisten vastauksista kävi ilmi lähinnä eri elinkeinoaloilla tapahtuneet sisäiset rakennemuutokset kuten sukupolven vaihdokset tai toiminta-alueen elinkeinorakenteen painopisteen siirtyminen matkailualalle. Opinnäytetyön teoriaosuudessa oleva matkai-

lukulusterin kaavio tukee haastateltavien vastauksia matkailualan monipuolisuudesta ja eri uravalmahdollisuuksista. Naiset kokivat verkostoitumisen ja yksityisrittäjyyden hyvin tärkeiksi asioiksi jo vuosisatoja sitten.

Osa haastatelluista naisista kertoi ajautuneensa matkailualalle sattuman kautta. Matkailualalle hakeutumisen syinä nähtiin matkailualan moninaisuus ja vaikuttamiskanavana matkailuklusterin tarjoamat erilaiset urapolut. Henkilökohtaisista motiiveista korostui ennen kaikkea rakkaus matkailualaa kohtaan. Naisvaikuttajista useat kertoivat haluavansa auttaa asiakkaitaan ja samalla toimia koko yhteiskunnan hyväksi, eli teoria ja tutkimustulokset tukevat toisiaan hyvin vahvasti. Työssään naiset eivät ajaneet piilevästi omia etujaan eivätkä korostaneet naisvaikuttajuutta vaan päinvastoin he kokivat olevansa vastuussa vaikuttamisesta työnsä ja omien tekojensa kautta. Kun mennään ajassa taaksepäin, oli ennen naisten oikeutta kodin ulkopuoliseen työntekoon kotona tehty työ hyvin paljon matkailualan kaltaista eli ruokaa, hoivaa ja huolenpitoa. Olisikin mielenkiintoista tietää, kuinka voimakkaasti sekä naisten geeniperimä että kotona opittu työnteon malli vaikuttivat palvelualalle hakeutumiseen.

Haastatellessani matkailualan vaikuttajanaisia koin voimakasta yhteenkuuluvaisuuden tunnetta, jossa haastattelijan ja haastateltavan hierarkkinen asema ei vaikuttanut haastattelutilanteeseen millään tavalla. Koska haastatelluista naisvaikuttajista suurin osa oli naisjohtajia, tulinkin siihen tulokseen, että naisyrittäjyys, naisjohtajuus ja vaikuttaminen kulkevat käsi kädessä. Vapaan sanan osuudessa haastateltavat vaikuttajanaiset antoivat palautetta opinnäytetyön aiheesta kertomalla sen olevan mielenkiintoisen, tarpeellisen ja ”ravistelevan.” Naisvaikuttaminen koettiin esimerkiksi toimimisena ja aiempien vuosisatojen mukaisesti hiljaisen vaikuttamisen toteuttamisena sekä oman työn saavutusten kautta etenevänä prosessina. Kaikkia näitä vaikuttajanaisia yhdisti työn tekeminen sydämellä, omien tekojen ja auttamishalun kautta vaikuttaminen, rakkaus matkailualaa kohtaan sekä matkailumission eteenpäin viemisen tärkeys.

”Paljon mielenkiintoisempi näkökulma juuri tämä vaikuttamisen näkökulma kuin pelkästään se johtajuus, joka on usein virallista ja ulkoa määriteltyä. Vaikuttaminen on paljon monipuolisempaa.”

Opinnäytetyöni on läpileikkaus matkailualan opiskeluistani, sillä analysoin naisvaikuttajuuden lisäksi sekä matkailualan kehitystä että sen monimuotoisuutta. Mielestäni matkailualalla on kaksisuuntainen vaikutus, sillä se imee itseensä vaikutteita kulloinkin matkailun luonteeseen vaikuttavista megatrendeistä ja muoti-ilmiöistä, saaden toisaalta aikaan huimia harppauksia eri teknolo-

gian, kuten matkustusvälineiden, majoituspalveluiden sekä niihin liittyvien tuotteiden ja oheispalveluiden kehittämisessä. Koen matkailun olevan sekä matkailijasta kumpuavaa itseohjautuvaa matkailua että yhteiskunnan lakien ja asettamaa lakisääteistä toimintaa, johon vaikuttavat sekä kansalliset että kansainväliset taloudelliset ja poliittiset tilanteet.

Mielestäni matkailuala toimii psykologisena avunantajana sekä ihmismielen- ja kehon rauhoittajana tarjoten samalla mahdollisuuden oman ajatusmaailman kehittymiseen, luontoäidin helmaan palaamiseen ja omien juuriensa löytämiseen. Matkailulla on ihmisiä yhdistävä vaikutus, sillä se avartaa käsityksiä ja poistaa ennakkoluuloja sosiaalisella, kulttuurisella, ekologisella ja ekonomisella osa-alueella kestävän kehityksen ja vastuullisuuden periaatteita noudattaen. Matkailun vastuullisuus ilmenee myös naisvaikuttajuuden tunnistamisella ja sen tunnustamisella elinkeinoalalla vallitsevassa toimintaympäristössä.

Jatkotutkimusaiheeksi nousi haastattelujen yhteydessä esiin muun muassa tutkia sosio-kulttuuristen, ekologisten ja taloudellisten tekijöiden vaikutusta naisvaikuttajuuden syntyyn. Naisvaikuttajien mielestä olisi aiheellista tutkia, onko työnhakija oikeasti työtehtäväänsä motivoitunut vai onko hänellä ainoastaan pakonomainen tarve päästä tiettyyn asemaan työelämässä. Jatkotutkintaan löydettiin aihetta lisäksi seuraavasta temasta: Sivuutetaanko insinööripainotteisessa organisaatiossa palvelu-/matkailualan merkitys, koska teknistä osaamista ei niin paljoa tarvitse, vaikka palvelun avulla luodaan yrityksen liikevaihto? Samoin sukupuolivähemmistöjen edustajien mahdollisuutta ja osuutta vaikuttajina matkailualalla koettiin ajankohtaisuudellaan olevan hyödyllisen jatkotutkimusaiheen.

Haasteita opinnäytetyöni tekemiselle toivat aikatauluttaminen, tutkimusaineiston rajaaminen sekä tutkimusaiheen vaihtaminen aiheanalyysin jälkeen. Tutkimustyön yhteydessä saatu informaatiomäärä oli valtava, joten opinnäytetyön prosessi oli samalla ammattitaitoa kasvattava henkilökohtainen oppimisprosessi, joka auttoi minua ymmärtämään matkailualan laajuuden ja monipuolisuuden. Arvostukseni matkailualan suomalaisia vaikuttajanaisia kohtaan kasvoi suuresti. Henkilökohtaisesti koin onnistuneeni luomaan sekä mielenkiintoisen että suomalaisten matkailualan naisvaikuttajien tunnettavuutta lisänneen opinnäytetyön. Sain olla osana kokemuksia, elämyksiä sekä unohtumattomia kohtaamisia kiitollisena jatkan omaa polkuani matkailualalla naisvaikuttajana, voimaantuneena näistä upeista matkailualan vaikuttajanaisten haastatteluista.

Lähteet

- L 234/1929. Avioliittolaki 13.6.1929/234. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1929/19290234>
- Arene. (2019). Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Saatavilla 18.4.2024 <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULU-JEN%20PINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUK-SET%202020.pdf? t=1578480382>
- Gjerstad, E. (2015). Näin vaikutat-vaikuttamisen psykologia arjessa ja työssä. Jyväskylä: Docendo.
- Havia, E. (2021). Amadeus Finlandin toimitusjohtaja talon sisältä. Matkaviikko. Saatavilla 14.3.2024 <https://matkaviikko.fi/amadeus-finlandin-toimitusjohtaja-talon-sisalta/>
- Havia, E. (2022). Heli Mäki-Fränti Euroopan matkatoimistoalan ECTAAn varapuheenjohtajaksi. Matkaviikko. Saatavilla 7.10.2023 <https://matkaviikko.fi/smalin-toimitusjohtaja-heli-maki-franti-euroopan-matkatoimistoalan-ectaan-varapuheenjohtajaksi/>
- Helinä Rautavaaran Museo. (N.d.). Helinä Rautavaara-Rohkea maailmanmatkaaja. Saatavilla 17.9.2023 <https://www.helinamuseo.fi/tutki-ja-opi/helina-rautavaara>
- Hirn, S. & Markkanen, E. (1987). Tuhansien järvien maa-Suomen matkailun historia. Helsinki: Suomen matkailuliitto.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (2008). Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara P. (2009). Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Häkkilä, J. (2024). Visit Rovaniemi Sanna Kärkkäinen vuoden matkailuhenkilö. RadioPOOKI. Saatavilla 25.4.2024 <https://www.radiopooki.fi/uutiset/lappi/a-228851>
- Hämäläinen, H. (2010). Matkatoimistoalan värikkäät vuosikymmenet 1940–2010. Muistelua ja mielikuvia asioista, tapahtumista, ihmisistä. Helsinki: Smalser Oy.
- Härkin, N. (2018). Naisyrittäjyydestä ja sen visiointia. Saatavilla 12.10.2023 <https://www.yrittajainaiset.fi/naisyrittajyydesta-ja-sen-visiointia/>
- Jyväskylän Yliopisto. (2015). Empiirinen tutkimus. Saatavilla 1.4.2023 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/empiirinen-tutkimus>
- Jyväskylän Yliopisto. (2016). Teemoittelu. Saatavilla 13.12.2023 <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analysimenetelmat/teemoittelu>
- Keskuskauppakamari. (2021). Naisjohtajien mentorointiohjelma. Saatavilla 15.4.2023 <https://kauppakamari.fi/palvelut/yritysjohdon-ohjelmat/naisjohtajien-mentorointiohjelma/> kuuluu

Keskuskauppakamari. (2023). Naiset pörssi- ja First North -yhtiöiden hallituksissa. Saatavilla 20.1.2024 https://kauppakamari.fi/wp-content/uploads/2023/07/Naisjohtajakatsaus_02-2023-1.pdf

Kortelainen, A. (2007). EVA-raportti. Varhaiset johtotähdet-Suomen ensimmäisiä johtajanaisia. Helsinki: Yliopistopaino.

Krogerus, T. (2014). Canth, Minna. Kansallisbiografia-verkojulkaisu. Biographica 4. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-002816>

Kuva 1. Työ- ja elinkeinoministeriö. (2015). Laajennettu Suomen matkailuklusteri rajapintoinen [kuvio]. Teoksessa Työ- ja elinkeinoministeriö. Yhdessä enemmän - kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. (10). Saatavilla 13.9.2023 <https://tem.fi/documents/1410877/13608876/Matkailun+tiekartta+2015-2025.pdf/95521a94-5230-47c2-8dd7-bc7ff5bede04/Matkailun+tiekartta+2015-2025.pdf?t=1630913934434>

Kuva 2. Verhelä, P. (2014). Matkailun perusteet. Kuopio: SH Traveledu Oy.

Kuva 3. Lehtinen, U. (2018). Saatavilla 30.4.2024 <https://kotiliesi.fi/i ihmiset-ja-ilmiot/kulttuuri/10-parasta-sitaattia-minna-canthilta-naiskysymys-ei-ole-ainoastaan-naiskysymys/>

Lahtinen, A., Ojala, S. & Vainio-Korhonen, K. (2010). Naisten kaupunki - turkulaisten naisten historiaa. Porvoo: Bookwell Oy.

Laitinen, P. (2019). Reissunaisia-seikkailijoita, tutkijoita ja edelläkävijöitä. Helsinki: Tammi Oy.

L 609/1986. Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta. 8.8.1986/609. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Lampila, E. (2019). Naisjohtajuus ja naisjohtajien kokemaa tasa-arvoa. Amk-opinnäytetyö. Vaasan ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201902172410>

Lappi, M. (N.d.). Meri Elo-Suomen matkailun merkittävä vaikuttaja. ”Naisten ääni”- hanke. Saatavilla 30.4.2024 <https://www.naistenaani.fi/meri-elo-suomen-matkailun-merkittava-vaikuttaja/>

Lehtinen, U. (2018): Minna Canthin kymmenen parasta sitaattia naiskysymyksestä. Kotiliesi. Saatavilla 30.4.2024 <https://kotiliesi.fi/i ihmiset-ja-ilmiot/kulttuuri/10-parasta-sitaattia-minna-canthilta-naiskysymys-ei-ole-ainoastaan-naiskysymys/>

Lukkarila, A. (2016). Kioskinpitäjä ja keisarinna-Päivikki Palosaaren elämää. Levi: Hullu Poro.

Makia, E. (2022). Naisjohtajuus ja naisjohtajuuden kehittyminen 2000-luvulla. AMK-opinnäytetyö. LAB-ammattikorkeakoulu <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2022060615953>

Matkailu- ja ravintolapalvelut MaRa. (N.d.). Matkailun merkitys kansantaloudelle. Saatavilla 13.9.2023 <https://www.mara.fi/toimiala/alan-merkitys-kansantaloudelle.html>

Naisjärjestöjen Keskusliitto. (2021). Vaikuttajia historiasta nykypäivään. Saatavilla 15.4.2021 <https://naisjarjestot.fi/hankkeet/suomi-ilman-naisia/vaikuttajanaisia-historiasta-nykypaivaan/>

- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). KvaliMOTV -Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla 26.4.2024. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2_2.html.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). KvaliMOTV -Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Saatavilla 26.4.2024. https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3.html
- Salonen, K. (2013). Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Saatavilla 29.3.2023 <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>
- Siippainen, A. (2023). Suomalaisen ravintola-alan edelläkävijä Ragni Rissanen on kuollut. Avecmedia. Saatavilla 8.10.2023 <https://www.avecmedia.fi/ihmiset/suomalaisen-ravintola-alan-edellakavija-ragni-rissanen-on-kuollut/>
- Suomen matkailualan liitto ry (2022). Smalin toimitusjohtaja Heli Mäki-Franti Euroopan matkatoimistoalan ECTAAn varapuheenjohtajaksi. Saatavilla 15.3.2024 <https://www.smal.fi/news/SMA-Lin-toimitusjohtaja-Heli-Maki-Franti-Euroopan-matkatoimistoalan-ECTAAn-varapuheenjohtajaksi/yo5idzgp/9d9b0e27-aec3-47d2-88cf-8fcf1dc702b2>
- Skyttä, H. (1/2019). Päivikki Palosaari-Levin kuningatar. Deluxe. Saatavilla 13.10.2023 <https://www.deluxe-lehti.fi/Paivikki+Palosaari++Levin+Kuningatar>
- Suhonen, P. (1997). Ackté Aino. Kansallisbiografia-verkkójulkaisu. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura <http://urn.fi/urn:nbn:fi:sks-kbg-001448>
- Taulukko 1. Vaino-Korhonen, K. (2002). Ruokaa, vaatteita ja hoivaa: Suomalaisen naisryttäjän historiaa. (s. 69). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Taulukko 2. Vainio-Korhonen, K. (2002). Ruokaa, vaatteita ja hoivaa: Suomalaisen naisryttäjän historiaa. (s. 73). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Taulukko 3. Vainio-Korhonen, K. (2002). Ruokaa, vaatteita ja hoivaa: Suomalaisen naisryttäjän historiaa. (s. 115). Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuomi, J. & Sarajarvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosa-
keyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2019). Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa. Saatavilla 18.4.2024 https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2012). Yrittäjyyskatsaus 2012. Saatavilla 12.10.2023 <https://tem.fi/documents/1410877/3342347/Yritt%C3%A4jyyskatsaus+2012+08112012.pdf>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2015). Yhdessä enemmän - kasvua ja uudistumista Suomen matkailuun. Matkailun tiekartta 2015–2025. Saatavilla 13.9.2023 <https://tem.fi/documents/1410877/13608876/Matkailun+tiekartta+2015-2025.pdf/95521a94-5230-47c2-8dd7-bc7ff5bede04/Matkailun+tiekartta+2015-2025.pdf?t=1630913934434>

Vahtokari, T. (2023). Miksi naiset päätyvät yrittäjiksi? Diplomityö. LUT-Yliopisto. <https://www.yrittajanaiset.fi/wp-content/uploads/2023/02/Diplomityo-Tarja-Vahtokari-25012023.pdf>

Vainio-Korhonen, K. (2002). Ruokaa, vaatteita ja hoivaa-naiset ja yrittäjyys paikallisena ja yleisenä ilmiönä 1700-luvulta nykypäivään. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy

Vainio-Korhonen, K. (2009). Suomen herttuattaren arvoitus – suomalaisia naiskohtaloita 1700-luvulta. Helsinki: Edita Publishing Oy

Varma (2022). Tiesitkö nämä viisi faktaa naisyrittäjistä Suomessa? Saatavilla 16.3.2024 <https://www.varma.fi/ajankohtaista/uutiset-ja-artikkelit/artikkelit/2021-q4/tiesitko-nama-viisi-faktaa-naisyrittajista-suomessa/>

Verhelä, P. (2014). Matkailun perusteet. Kuopio: SH Traveledu Oy.

Vilkkä, H. (2021a) Näin onnistut opinnäytetyössä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Vilkkä, H. (2021b). Tutki ja kehitä. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Visit Finland. (2021). Matkailu vientialana infograafi 2019. Saatavilla 13.9.2023 <https://www.visitfinland.fi/48f686/contentassets/242f0f5314604d75b4ed84a5349dc9b3/mat-kailu-vientialana-infograafi-2021.pdf>

L 1325/2014. Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014/1325. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yrittäjät. (2022). Tällä viikolla juhlietaan naisyrittäjä-osuus kasvanut Suomessa. Saatavilla 16.3.2024 <https://www.yrittajat.fi/uutiset/talla-viikolla-juhlitaan-naisyrittajia-osuus-kasvanut-suomessa/>

Kansikuvan lähde:

Sauri, E. (1961). Reportaasi 25/1961: Balladi Saimaalta [Valokuva]. Museovirasto. Saatavilla 30.4.2024 <https://www.finna.fi/Record/museovirasto.21dddb32-7629-4345-9158-c0b025d7338b>

Liitteet

Tutkimuksen teemahaastattelurunko:

Taustatiedot

Minkä ikäinen olette?

Millainen koulutus teillä on?

Kauanko olette työskennelleet matkailualalla?

Urapolkunne vaiheet nykyiseen asemaanne työorganisaatiossa

Pääteemat:

Tiedätkö lähihistoriasta suomalaisia matkailualan vaikuttajanaisia ja mikä teidän mielestänne on ollut heidän osuutensa matkailualan kehittymiseen?

Miten yhteiskunnassa tapahtuneet sisäiset ja ulkoiset rakennemuutokset, henkilökohtaiset motiivinne ja matkailualan mahdolliset vetovoimatekijät ovat vaikuttaneet teidän hakeutumisel-
lenne matkailualalle ja miten ne ovat vaikuttaneet urapolkunne muodostumiseen?

Mitä naisvaikuttajuus teille merkitsee?

Miten toteutate naisvaikuttajuutta työssänne?

Naisvaikuttajuus ja tasa-arvo

Naisvaikuttajuuden tulevaisuudennäkymät